

www.musavat.com

MUSAVAT

Xəbər
Xərçəngə qarşı vurulan
peyvənd
Azərbaycanda
pulsuz olacaq
yazısı səh.13-də

Qurucusu: Rauf Arifoğlu Gündəlik qəzet 14 fevral 2025-ci il Cümə № 28 (8638) Qiyməti 60 qəpik

Gündəm

Sertifikasiya imtahanını Təhsil Nazirliyindən almaq təklifi

Ekspertlərə görə, müəllimlərin işə qəbulu və sertifikasiya imtahanlarının təşkilinin DİM-ə verilməsi yaxşı addım olardı, amma...

yazısı səh.10-da

Prezidentdən Türkiyə səfiri ilə görüşdə mesajlar

yazısı səh.5-də

Artur Rasizadənin səhhəti ilə bağlı yeni xəbər

yazısı səh.3-də

Azərbaycanın ŞƏT-ə və BRIKS-ə üzvlüyü - nə vaxt və niyə?

yazısı səh.6-da

Bakı küçələrində mülki inspektorlar

yazısı səh.3-də

Münhen Təhlükəsizlik Konfransının ilginclikləri Türkiyə hesabatı

yazısı səh.7-də

REAL-ın deputatı partiya sədrini qəbul etmir?

yazısı səh.3-də

Hansı fənn müəllimləri nə qədər maaş alır?

yazısı səh.10-da

Ümumdünya Ticarət Təşkilatı ilə saziş - Azərbaycanın şərtləri

yazısı səh.11-də

"Antoni, qırmızı geyinmisən..." - rəngli geyinməkdən niyə qorxuruq?

yazısı səh.13-də

ERMƏNİ HƏRBÇİLƏR DİVERSİYA TƏLİMLƏRİ KEÇİR - YENİ SAVAŞA HAZIRLIQ?

İrəvanın təhlükəli layihələrdə yer alması gərginliyi tətikləyir; İran susur, Rusiya ABŞ ilə Ukrayna danışıqlarına diqqət kəsilib, Azərbaycan narazıdır; Bakıdan etirazlar

yazısı səh.9-da

Bakının "Ağ şəhər"dən "Qara qitə"yə uzanan siyasəti

Azərbaycan Yaxın Şərqdən uzaq Afrikaya qədər siyasi-iqtisadi, humanitar proseslərdə iştirak edir; bunun səbəbləri odur ki...

yazısı səh.8-də

Süleyhəddin Əkbər Vasif Talibovun evindəki görüşdən danışdı

yazısı səh.3-də

"Rus evi" rəhbərindən sensasion "üçüncü qüvvə" iddiası

yazısı səh.5-də

Paşinyan batan "Titanik"ə "bilet"i rəsmiləşdirdi

yazısı səh.4-də

“İçərişəhər”ə yeni sədr təyin olundu

“İçərişəhər” Dövlət Tarix-Memariyyət Qoruğu İdarəsi (DTMQİ) İdarə Heyətinin sədri vəzifəsinə təyinat olub.

Prezident İlham Əliyev bununla bağlı sərəncam imzalayıb. Sərəncama əsasən, Rüfət Nəhid oğlu Mahmud “İçərişəhər” Dövlət Tarix-Memariyyət Qoruğu İdarəsi İdarə Heyətinin sədri təyin edilib. Rüfət Mahmud əvvəllər İqtisadiyyat Nazirliyində şöbə müdiri, departament rəhbəri, “Maarifçi” Tələbə Kredit Fondunun icraçı direktoru, Dövlət Şəhərsalma və Arxitektura Komitəsi sədrinin müşaviri vəzifələrində çalışıb.

O, yeni təyinatdakı SOCAR-ın Rusiyadakı strukturuna rəhbərlik edib.

Yazıcı Anarın “Yeni Müsavat”a məktubu

Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin sədri, yazıcı Anar “Yeni Müsavat” qəzetinin redaksiyasına məktub göndərüb. Musavat.com xəbər verir ki, ağsaqqal yazıçımız qəzetin köşə yazılarında onun barəsində vaxtaşırı gedən ifadələri qınayır. AYB sədri yazır:

“Hörmətli redaktor!

Redakte etdiyiniz qəzetin, demək olar ki, hər sayında eyni zətin mənim haqqımda bir-birindən təhqiramız, şit “məzəlmələr”i çıxır. Mənə bəslədiyi səbəbsiz və izahsız nifrətinə görə atamın ruhunu incitmək kimi əmələ də əl atır. Haqqımda yazdığı və dabanbasma çap olunan yazıların sonuncusunda mənə ünvanlanmış növbəti təhqirlərdən sonra gileylənir ki, Elxan Elatlı Yazıçılar Birliyinə qəbul etmirik, ona ev və təqaüd vermirik”.

Daha sonra yazıcı Anar bu iddiaya münasibət bildirərək yazır: “İstedadlı yazıcı Elxan Elatlı 2007-ci ildən Yazıçılar Birliyinin üzvüdür və bir dəfə də olsun ev, ya təqaüd üçün birliyə müraciət etməyib”.

AYB sədri əmin olduğunu bildirir ki, bu məktub qəzetdə dərc olunmayacaq. “Köşə yazarının gələcək böhtanlarının qarşısını da ala bilməyəcəksiniz. Amma unutmayın ki, tarix var. Qəzetlər də kitabxanalarda durur. Elə davranmayın ki, gələcək nəsillər qarşısında xəcalət çəkəsiniz.

“Yeni Müsavat” qəzetinin bir guşəsinin daimi hədəfi Anar Rəsuloğlu, 12 fevral 2025”.

P.S. Biz məktubu bir-iki təhqiramız ifadəni ixtisar etməklə dərc edirik və hörmətli yazıçımızın nəzərinə çatdırırıq ki, ayrı-ayrı müəlliflərin ona münasibəti fərqlidir. Qeyd edək ki, Anar Rəsuloğlu adını çəkməyə də köşə yazarımız Zəmin Hacıyev köşə yazılarını nəzərdə tutur.

□ “Yeni Müsavat”

Teymur Rəcəbov yarışdan niyə çəkildi?

Azərbaycan şahmatçısı Teymur Rəcəbov səhhətində yaranan problemlə bağlı ölkə çempionatında mübarizəni davam etdirməyəcək.

Şahmat Federasiyasından verilən məlumata görə, qrosmeyster bununla bağlı yarışın baş hakimi Lütfiyar Rüstəmov və Təşkilat Komitəsinə müraciət ünvanlayıb.

Şahmatçı sağlamlığında yaranan problemlə bağlı çempionatda 3-cü yer uğrunda oyunlarda iştirak etməyəcəyini bildirib və bunun üzrlü hesab edilməsini xahiş edib.

“Turan” agentliyi niyə bağlandı?

“Turan” İnformasiya Agentliyi fəaliyyətini dayandırır.

Agentliyin baş direktoru Mehman Əliyev oxuculara müraciət edib. Müraciətdə deyilir ki, 30 ildən artıq bir müddətdə “Turan” İnformasiya Agentliyi obyektiv və

etibarlı xəbərlər təqdim edib: “1990-cı ildə - Sovet İttifaqının son günlərində yaradılan agentliyimiz, keçid dövrünün çətinliklərindən, müharibə və islahatlar dövrlərindən keçərək ictimai maraqları qorumağa sadıq qalıb. Lakin bu gün qaçılmaz bir realılıqla üzləşirik: daimi maliyyə çətinlikləri səbəbindən informasiya fəaliyyətimizi hazırkı formatda davam etdirmək mümkün deyil. Davam etmək üçün zəruri resursları təmin etmək yolunda dayanmadan göstərdiyimiz səylərə baxmayaraq, bizi uzun illər təqib edən maliyyə çətinlikləri nəhayət agentliyin fə

aliyyətini mövcud formatda dayandırmaq barədə ağır qərar qəbul etməyə məcbur etdi”.

M.Əliyev deyib ki, informasiya məkanı sürətlə dəyişir və “Turan” da bu dəyişikliklərə uyğunlaşmağın vacibliyini anlayır: “Qarşıdakı aylarda biz xəbər yayımı ilə yanaşı, dünyanın, regionun və ölkəmizin proseslərini təhlil edən, əsas problemləri müəyyən edib həll yolları təklif edən yeni bir format üzərində işləyəcəyik. Müasir jurnalistikanın gələcəyi təkcə xəbər vermək deyil, həm də ictimai rəyi formalaşdırmaqdır”.

Bakı-Tiflis qatırı bərpa oluna bilər

Bakı-Tiflis-Bakı sərhəsin qatırının fəaliyyətinin bərpası ilə bağlı məsələ Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevlə müzakirə olunub.

“Report” xəbər verir ki, bunu Dubayda jurnalistlərlə söhbətində Gürcüstanın baş naziri İrakli Kobaxidze deyib. O qeyd edib ki, Gürcüstan bu məsələdə göstərilən diqqət və dəstəyə görə Azərbaycan tərəfinə minnətdardır: “Azərbaycan səfəri çərçivəsində biz bu mövzuda Prezident İlham Əliyevlə müzakirə apardıq. Ölkəmizə göstərdiyi diqqətə görə ona şəxsən təşəkkür etmək istəyirəm. Təbii ki, ölkələrimiz arasında yüksək mobilliyin olması prinsipial əhəmiyyət daşıyır”.

Baş nazir vurğulayıb ki, Gürcüstan və Azərbaycan dost və tərəfdaş ölkələrdir və bu cür nəqliyyat əlaqələrinin inkişafı hər iki ölkə üçün faydalıdır.

“Ölkələrimiz arasında daha çox insanın səyahət etməsi çox vacibdir, çünki bu, xalqlarımız arasında ənənəvi dostluğu daha da möhkəmləndirəcək” - deyərək baş nazir Kobaxidze bildirib.

DYP-dən sürücülərə xəbərdarlıq

DİN-in Baş Dövlət Yol Polisi İdarəsi ölverişsiz hava şəraiti ilə bağlı sürücülərə müraciət edib.

İdarədən verilən məlumata görə, müraciətdə deyilir:

“Sinoptiklərin məlumatına əsasən, fevralın 14-də Bakıda və Abşeron yarımadasında, eləcə də bir sıra bölgələrdə yağış yağacağı, dağlıq rayonlarda yolların buz bağlanması gözlənilir.

Baş Dövlət Yol Polisi İdarəsi sürücülərə müraciət edərək onları yağışlı havalarda sürət həddini minimuma endirməyə, ara məsafəsini normadan artıq saxlamağa, qəfil maneə və kəskin tormazlama etməkdən çəkinməyə, nəqliyyat vasitələrinin texniki sazlığından əmin olmağa çağırır.

Dağlıq rayonlarda yolların buz bağlama ehtimalı yüksək olduğundan mövsümə uyğun təchiz edilməyən, xüsusilə şinləri qış mövsümünə uyğun olmayan, eləcə də texniki-təhlükəsizlik baxımından köhnə avtomobillərlə həmin bölgələrə səfərlərin mümkün qədər təxirə salınması, təcrübəsiz sürücülərin buzlu yollarda avtomobil idarə etməkdən çəkinməsi tövsiyə olunur”.

Hərbçilər təltif olundu

Prezident İlham Əliyev Səfərbərlik və Hərbi Xidmətə Çağırış üzrə Dövlət Xidmətinin (SHXCX) bir qrup hərbi qulluqçusunu təltif edib.

Bu barədə dövlət başçısı tərəfindən sərəncam imzalanıb.

Sərəncama əsasən, xidməti vəzifələrini və qarşısında qoyulmuş tapşırıqları yerinə yetirərək fərqləndiklərinə görə Azərbaycan Respublikası Səfərbərlik və Hərbi Xidmətə Çağırış üzrə Dövlət Xidmətinin aşağıdakı hərbi qulluqçuları təltif olunub:

“Vətən uğrunda” medalı ilə

Babayev Azər Ələddin oğlu - polkovnik;

Qasımov Elnur Əhməd oğlu - polkovnik.

“Hərbi xidmətlərə görə” medalı ilə

Qayqiyev Şamil Mahama oğlu - mayor.

Məhkəmə Əli Behiştin ilə bağlı qərar verdi

Dövlətə xəyanətdə təqsirləndirilən Hacı Əli Behiştinin (Əliyev) barəsində olan hökmdən verilən kassasiya şikayəti üzrə məhkəmə prosesi keçirilib.

APA xəbər verir ki, Ali Məhkəmədə hakim İlkin Rəcəbovun sədrliyi ilə keçirilən prosesdə qərar qəbul olunub.

Qərara əsasən, kassasiya şikayəti təmin olunmayıb, hökm dəyişdirilmədən saxlanılıb.

Qeyd edək ki, Bakı Ağır Cinayətlər Məhkəməsinin hökmünə əsasən, Hacı Əli Əliyev 15 il müddətinə azadlıqdan məhrum edilib. Bakı Apellyasiya Məhkəməsi hökmü qüvvədə saxlayıb.

Xatırladaq ki, 2023-cü il aprelin 6-da Dövlət Təhlükəsizliyi Xidməti tərəfindən həyata keçirilən əməliyyatlar zamanı Binə qəsəbə sakini Hacı Əli Behiştin (Əliyev) saxlanılıb.

Ona qarşı Cinayət Məcəlləsinin 274-cü (dövlətə xəyanət) maddəsi ilə ittiham irəli sürülüb. Yaşadığı evə keçirilmiş baxış zamanı xüsusi xidmət orqanları ilə əlaqəsini təsdiq edən müxtəlif sənədlər aşkar edilərək götürülüb. Hacı Əli Əliyev ifadəsində törətdiyi əməlləri etiraf edərək 2007-ci ildən etibarən xarici xüsusi xidmət orqanları ilə sıx əməkdaşlıq etdiyini, onların tapşırıqlarının icrası ilə əlaqədar müxtəlif məbləğlərdə pul vəsaitləri aldığını bildirib.

Azərbaycanın sabiq baş naziri Artur Rasizadənin səhhəti ilə bağlı xəbər yayılıb. Artur Rasizadə ilə Nazirlər Kabinetində işləmiş eks-məmurun birinin məlumatına görə, keçmiş baş nazir bu günlərdə xəstələnib və hətta səhhəti pisləşdiyinə görə müalicə üçün xarici ölkəyə də səfər edib. Onun artıq ölkəyə qayıtdığı bildirilib.

münasibətilə "Şərəf" ordeni verib.

2015-ci ildə Artur Rasizadə 80 illik yubileyi ilə bağlı ölkə başçısı tərəfindən "Şöhrət" ordeni ilə təltif olunub.

Artur Rasizadə 2018-ci il aprelin 21-də Nazirlər Kabineti yenidən formalaşdırılarkən təqaüdə yola salınıb.

Artur Rasizadənin həyat yoldaşı - mərhum Aida xanımın atası azərbaycanlı, anası isə rus olub. Aida xanım 2017-ci ildə vəfat edib.

Artur Rasizadənin səhhəti ilə bağlı yeni xəbər

Fevralın 26-da sabiq baş nazirin 90 yaşı tamam olur

Sənaye Universiteti) bitirib.

Əmək fəaliyyətinə Azərbaycan Neft Maşınqayırması zavodunda mühəndis vəzifəsində başlayıb, sonra müxtəlif vəzifələrdə çalışıb. 1996-cı ildə mərhum dövlət başçısı Heydər Əliyevin sərəncamı ilə baş nazir təyin edilib. 2003-cü ilin avqust - noyabr aylarında baş nazir səlahiyyətlərinin İlham Əli-

yə verilməsi ilə əlaqədar Artur Rasizadə hökumət rəhbərinin birinci müavini vəzifəsini icra edib. 2003-cü ilin noyabr ayından yenidən Azərbaycan Respublikasının Baş naziri vəzifəsinə qaytarılıb.

Prezident İlham Əliyev 2005-ci ildə Artur Rasizadəyə "İstiqlal" ordeni, 2010-cu ildə 75 yaşının tamam olması

Sabiq baş nazirin yeganə övladı - qızı Nailə Rasizadə 1961-ci ildə Bakıda doğulub. İlk orta təhsilini Bakıdakı 1 sayılı məktəbdə alıb. Nailə Rasizadə indiki Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universitetini (keçmiş Neft və Kimya İnstitutu) bitirib. N.Rasizadə evlidir, Tahir və Rəna adlı iki övladı var.

"Vasif Talıbovun evində görüşdük"

Sülhəddin Əkbər: "O zaman da, sonra da heç bir vəzifə istəyim olmayıb"

Bir müddət əvvəl Müsavat Ali Məclisinin sədri Arif Hacı Sülhəddin Əkbərlə bağlı bir sıra iddialar irəli sürüb. Arif Hacı Facebook hesabında Sülhəddin Əkbərin vaxtilə Heydər Əliyevdən ona yüksək vəzifə verilməsini istədiyini yazıb. Modern.az Sülhəddin Əkbərlə əlaqə saxlayaraq, bu iddiaya münasibət öyrənib.

S.Əkbər bunları deyib: "Mən Xalq Cəbhəsi İdarə Heyətinin üzvüydüm. İdarə Heyəti 15 nəfərdən ibarət olub. Yeni Xalq Cəbhəsinin liderlərindən biri idim. 20 Yanvar hadisələrindən sonra Heydər Əliyev Naxçıvana gəlmişdi. Çalışırdı ki, Xalq Cəbhəsi İdarə Heyətinin üzvləri ilə əlaqə qursun, tanımadıqları ilə tanışlıq yaratsın. Yalnız bir dəfə Naxçıvanda görüşümüz olub. Vasif Talıbovun evində görüşmüşük. O zaman Heydər Əliyev heç millət vəkili də deyildi. Həmin görüşə də Naxçıvanda bir hörmətli şəxsin təkidilə getdim. İndi o rəhmətə gedib, ad çəkmək istəmirəm. Hamı gedib görüşmüşdü, bir mən qalmışdım. Yoldaşlar da dedilər ki, yaxşı alınmır, sadəcə tanışlıq üçün görüş olacaq. O zaman da, sonra da heç bir vəzifə istəyim olmayıb".

S.Əkbər bildirib ki, həmin dövrdə o, həm də Naxçıvan Xalq Cəbhəsi İdarə Heyətinin üzvü olub.

"1992-ci ildəki 15 may hadisələri zamanı mən ümumiyyətlə Xalq Cəbhəsinin üzvü deyildim. Biz artıq Azərbaycan Demokrat Partiyasını yaratmışdıq. Ona görə də kadr dəyişikliyi ilə bağlı müzakirə gedən danışıqların heç birində iştirak etməmişəm. Mən o zaman Milli Şuranın üzvü idim, zalda əyləşirdim. Orada hansı söhbətlər gedib, mənim adımla kimlər, nə məqsədlə çəkilibsə, ancaq sonradan bilmişəm", - S.Əkbər əlavə edib.

REAL-ın deputat partiya sədrini qəbul etmir?

REAL Partiyasının sədri ötən ilin sentyabrından dəyişib. Həmin vaxtdan İlqar Məmmədov partiyanın sədrliyinə gedib. Onu Natiq Cəfərli əvəz edib.

REAL sədri deyib ki, yeni strukturların yaradılması planlaşdırılır: "Partiya daxilində müxtəlif strukturların yaranması müzakirə olunur. Məşvərət Məclisi kimi bir qrup olacaq".

N.Cəfərli partiya ayrılma maliyyə vəsaiti ilə bağlı bunları deyib: "Hər rübün sonunda bilinir ki, nə qədər vəsait ayrılıb. Ötən il partiya büdcədən ayrılan vəsait təqribən 290 min manata yaxın olub".

N.Cəfərli İlqar Məmmədovun partiyadakı rolundan da danışdı: "REAL Partiyasının qərarvermə mexanizmi fərqlidir. REAL kollektiv kimlikdir və Siyasi Komitədə qərarlar alınır. İlqar Məmmədov Siyasi Komitənin fəal üzvü kimi iştirak edir. Hər gün ofisdədir".

Natiq Cəfərli partiyayı parlamentdə təmsil edən Erkin Qədirli ilə münasibətlərinə dair isə deyib: "Kimlər deyirsə ki, Erkin Qədirli məni qəbul etmir, bu, yalandır. Bizim münasibətlərimiz dostluqdan da artıqdır".

Bakı küçələrində mülki inspektorlar

Bu addım ictimai nəzarətin effektiv təşkili baxımından vacibdir

Ictimai asayişin qorunmasında iştirak edən vətəndaşların xüsusi geyim forması olacaq. "Report"un əldə etdiyi məlumata görə, bununla bağlı Daxili İşlər Nazirliyinin Kollegiyası qərar qəbul edib.

Müvafiq qərara edilən dəyişikliklə polisə ictimai dəstək olanlar mülki inspektor hesab ediləcək və bu, onlar üçün hazırlanan xüsusi geyim formasının üzərində həkk olunacaq. Qərar respublika daxili işlər orqanlarında artıq elan olunub.

"Bakı" Hüquq Şirkətinin rəhbəri Natiq Ələsgərov "Yeni Müsavat"a deyib ki, vətəndaş cəmiyyəti strukturlarının ictimai nəzarət funksiyasını yerinə yetirmələri yaxşıdır. Sadəcə, bunun üçün müvafiq şəraitin yaradılması çox vacibdir: "Buna qədər də Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasında ictimai nəzarətlə, vətəndaş cəmiyyətinin fəaliyyəti ilə bağlı müddəalar yer alıb. Vətəndaş cəmiyyətinin əsas vəzifəsi vətəndaşların könüllü

təşkilatı olaraq ictimai problemləri aşkar etmək, asayişin bərqərar olunması üçün əlindən gələni etmək, təkliflər vermək, bütünlükdə vətəndaşla dövlət orqanları arasında körpü rolunu oynamaq, eyni zamanda tədqiqatların aparılması, şəffaflıq hesabatlarının verilməsi ilə bağlı fəaliyyətlərin həyata keçirilməsidir. Polisə ictimai dəstək vətəndaş cəmiyyətinin müasir çağırışlara bir növ cavabıdır. Bu addım ictimai nəzarətin effektiv təşkili baxımından vacibdir. Bu gün milli maraqlarımızın qorunması ölkədə sabitliyin təminindən keçir. Azərbaycan olduqca həssas bir dönmə yaşayır. Şimal qonşumuzla münasibətlərin soyuması fonunda bu ölkədən əmək miqrantlarının qovulması çağırışları hər gün daha çox eşidilir. Bilirik ki, Rusiyada xeyli vətəndaşımız bazarlarda çalışır, orada illərdir ki, qalıb ailələrinin təminatını təşkil edirdilər. Ölkəyə əmək miqrantlarının qaytarılması əmin-amanlığın qorunmasını zəruri edir. Dün-

yada qəbul edilmiş təcrübə budur ki, mühüm iqtisadi-siyasi dəyişikliklər dövründə, yaxud böhran situasiyalarında ictimai nəzarət güclü olmalıdır. Dünyanı ağışına

alan böhran istər-istəməz Azərbaycana da öz təsirlərini göstərir. Bu isə ümumən Azərbaycan dövlətinin inkişafı, qarşıda duran və mümkün problemlərinin həlli istiqamətində yeni bir mərhələdir".

□ E.MƏMMƏDƏLİYEV,
"Yeni Müsavat"

Yeni rektor kollektivə təqdim olundu

Sumqayıt Dövlət Universitetinin rektor əvəzi Əminə Sadıqova kollektivə təqdim olunub. Universitetdən bildirilib ki, ötən gün elm və təhsil naziri Emin Əmrullayev müvafiq əmri ilə Sumqayıt Dövlət Universitetinin rektoru əvəzi təyin olunan Elm və Ali Təhsil üzrə Dövlət Agentliyinin direktor müavini Əminə Sadıqova kollektivə təqdim olunub.

Qeyd edək ki, Əminə Sadıqova 1980-1985-ci illərdə Dnepropetrovsk Dövlət Universitetinin (indiki Dnəpr Milli Universitetinin) Təbiiqə-riyaziyyat fakültəsində təhsil alıb. 1992-ci ildə həmin universitetdə fizika-riyaziyyat elmləri namizədi (riyaziyyat üzrə fəlsəfə doktoru) alimlik dərəcəsinə alıb. 2013-cü ildə texnika elmləri doktoru alimlik dərəcəsi, 2010-cu ildə dosent, 2016-cı ildə professor elmi adını alıb. 2017-ci ildə "Kompüter elmləri" ixtisası üzrə Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının müxbir üzvü seçilib.

O, 2021-2023-cü illərdə Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyi İdarəetmə Sistemləri İnstitutunun icraçı direktoru vəzifəsində çalışıb. 2024-cü ildən etibarən Elm və Ali Təhsil üzrə Dövlət Agentliyinin direktor müavini vəzifəsində işləyir.

Ermənistan parlamenti “Ermənistanın Avropa İttifaqına daxil olması prosesinin başlanması haqqında” qanun layihəsini birinci oxunuşda qəbul edib. 63 nəfər “lehinə”, 7 nəfər “əleyhinə” səs verib, bitərəf olmayıb. Muxalifət prosesi boykot edib və səsvermədə iştirak etməyəcəyini bildirib.

Qanun layihəsini qərbyönlü “Respublika” partiyasının siyasi şurasının üzvü Artak Zeynalyan təqdim edib. Müvafiq təşəbbüslə çıxış edən ictimai-siyasi təşkilatlar 60 min imza toplayıb. Ermənistan Konstitusiyası parlamentə vətəndaş cəmiyyətinin təklif etdiyi qanun layihələrini nəzərdən keçirməyə icazə verir. Layihə 2025-ci ilin yanvarında hökumət tərəfindən təsdiqlənib.

Baş nazir Nikol Paşinyan daha əvvəl izah edib ki, bu addım Ermənistanın avtomatik olaraq Aİ-yə daxil olması demək deyil, çünki belə bir qərar referenduma çıxarılmalıdır. O, daha sonra bəyan edib ki, Ermənistan Aİ ilə münasibətləri dərinləşdir-məkdə maraqlıdır, çünki “xalqın müəyyən və həssas bir hissəsi” ölkənin gələcəyi üçün Avropa seçiminə sahib olmaq istəyir. Ermənistan hökuməti tərəfindən Aİ-yə

Rusiyanın monopoliyasında can verən bir ölkəni niyə üzv qəbul etsin ki?!

Ermənistan hökumətinin qərarını bundan əvvəl şərh edən Kreml bəyan edib ki, eyni zamanda Avrasiya İqtisadi İttifaqı və Aİ-yə üzv olmaq mümkün deyil. Rusiya baş nazirinin müavini Aleksey Overçuk bəyan edib ki, Rusiya qanun layihəsinin müzakirəsinə İrəvanın Aİ-dən çıxmasının başlanğıcı kimi baxır, İrəvanın “Titanik”ə bilet almaq qərarını müqayisə edir. Overçukun açıqlamasını açıq-aşkar təhdid kimi də qəbul edilə bilər. Çünki Aİ-dən çıxış və Aİ ilə daha yaxın münasibətlər qurma halında enerji və ərzaq, xüsusən də buğda qiymətlərində ciddi artım müşahidə ediləcək. Rusiyanın qəzəb faktorundan əlavə, İran məsələsi ni də unutmaq lazım deyil. Hazırda Ermənistanın etibarlı tərəfdaşı sayılan rəsmi Teh-

Ermənistan batan “Titanik”ə “bilet”i rəsmiləşdirdi

Kremlə İrəvanın qərarına qəribə reaksiya; Paşinyanı da Saakaşvilinin aqibəti gözləyirmi?

“Yeni Müsavat”a danışan Demokratiya və İnsan Hüquqları Komitəsinin sədri Çingiz Qənizadə hesab edir ki, Rusiyadan verilən reaksiya arxayılıqdan irəli gəlir. Onun sözlərinə görə, Moskva əmindir ki, Ermənistanın AB üzvlüyü yaxın illərdə mümkün deyil: “Peskovun çıxışındakı “uzun növbələr” fikri təsadüfi seçilməyib. Bununla Ukrayna, Gürcüstan və Moldovanın hələ də Avropa Birli-

olmaq ona pul qazandırır. Overçuk nəhaq yerə bu iki təşkilatın fərqlərini rəqəmlərlə müqayisə etməmişdi. Yeni Rusiyanın təzyiq alətləri var və əmindirlər ki, İrəvanın avrointegrasiya kursunu tormozlaya biləcəklər”.

Hüquq müdafiəsi bütün hallarda Ermənistanın Aİ yolunu irəliyə addım sayır, lakin bunun Türkiyə və Azərbaycansız reallaşması nonsens hesab edir: “Ru-

Haaqada Ermənistana qarşı məhkəmə iddiası

Səbəb: işğal zamanı ətraf mühitin, heyvan növlərinin və yaşayış yerlərinin məhv edilməsi...

Azərbaycan Ermənistana qarşı arbitraj işi üzrə iddia sənədini təqdim edib. Bu barədə XİN-dən məlumat verilib. Bildirilib ki, 12 fevral 2025-ci il tarixində Azərbaycan tərəfi Haaqa şəhərində yerləşən Daimi Arbitraj Məhkəməsinin mənzil-qərarahında 1979-cu il tarixli “Avropanın canlı təbiətinin və təbii mühitinin qorunması haqqında” Konvensiya (“Bern Konvensiyası”) əsasında Ermənistana qarşı arbitraj işi üzrə iddia sənədini təqdim edib: “İddia sənədində Ermənistanın “Bern Konvensiyası”na dair hüquqi öhdəliklərinin çoxsaylı pozuntuları ətraflı şəkildə öz əksini tapıb.

Azərbaycan öz ərazilərini azad etməklə Ermənistanın ətraf mühiti məhv etməsinə və dünyanın ən zəngin biomüxtəliflik ocaqlarından birində yaşayış mühiti və növlərini qoruya bilmədiyinə dair dəhşətli sübutlar aşkar edib. Ermənistanın hərəkətlərinin bölgədəki canlı təbiətə və növlərinə dönməz şəkildə ciddi ziyan vurduğu müəyyənləşdirilib.

Qeyd edək ki, 18 yanvar 2023-cü il tarixində Azərbaycan sözügedən delillərə əsaslanaraq arbitraj prosesinin başlanması üçün Ermənistana arbitraj bildirişi göndərmişdi. 15 sentyabr 2023-cü il tarixində arbitraj məhkəməsinin tərkibi təsdiqlənərək, 12 aprel 2024-cü ildə Haaqadakı Sülh Sarayında Azərbaycan ilə Ermənistan arasında ilk prosedür iclası keçirilib”.

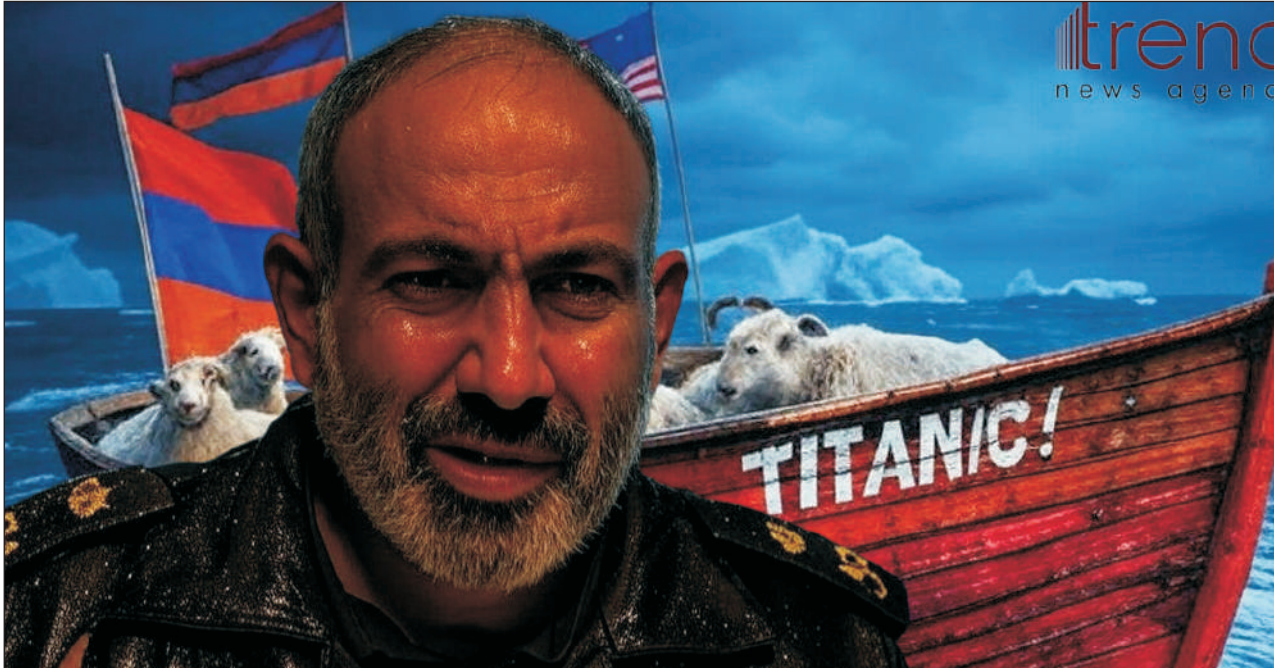
Qeyd edilib ki, Azərbaycanın Ermənistana qarşı məhkəmə iddiası Bern Konvensiyası əsasında indiyədək məlum olan ilk dövlətlərarası arbitraj prosesidir: “Azərbaycan Ermənistan tərəfindən yaşayış yerlərinin və canlı təbiətin kütləvi şəkildə məhv edilməsinə görə bu ölkədən tam təminat tələb edir. Buraya Azərbaycan ərazilərinin bir hissəsinin Ermənistan tərəfindən işğal zamanı əraziyə aid olan yüzlərlə vəhşi təbiət növünə və yaşayış yerlərinə mənfi təsir göstərən addımlar, o cümlədən meşələrin genişmiqyaslı qırılması, ekoloji cəhətdən səmərəsiz şəkildə ağacların kəsilməsi, mədəniyyət və su elektrik stansiyalarının tikintisi daxildir.

Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Ətraf Mühit Proqramı (UNEP) yaşı 2000-dən çox olan qədim ağacların olduğu Azərbaycanda minlərlə hektar xüsusi mühafizə olunan və qiymətli meşənin zərər gördüyünü bildirib. Bu qoruqlardan bəziləri Bəsitçay vadisindəki şərq çınarı meşəsi kimi nadir və kövrək ekosistemləri qorumaq üçün yaradılmışdı. UNEP hesabatında Oxçuçay çayında yüzlərlə balığın ölü tapıldığını əlavə edərək, əvvəllər işğal olunmuş ərazilərdə mədəniyyətin “suyun, torpağın və biomüxtəlifliyin kimyəvi çirklənməsinə” səbəb olduğunu sənədləşdirib. İşğal zamanı Ermənistan tərəfindən törədilən hərəkətlər hələ də bir neçə qorunan balıq və amfibiya növünü təhdid edir.

üçün Qərbdən daha möhkəm təminat almağa çalışır. Ancaq hər şey Ukrayna müharibəsinin nəticələrindən asılı olacaq. Sadəcə, Rusiya-Ermənistan münasibət-

ləri ziddiyyətlidir, iqtisadi sferada əla dil tapırlar, siyasi-hərbi məsələlərdə yola getmirlər”.

□ **Emil SALAMOĞLU,**
“Yeni Müsavat”

üzvlük haqqında qanun layihəsinin təsdiqlənməsi, daha sonra isə qanun layihəsinin Milli Assambleyada qəbul edilməsi Paşinyan hökumətinin qəbul etdiyi Qərb vektor siyasəti çərçivəsində erməni dövlətinin xarici siyasətində mühüm mərhələdir, lakin bu, mahiyyətə Aİ-yə üzvlük baxımından heç nə demək deyil.

Bu gün Avropa İttifaqında heç kim Ermənistanı qəbul etməyə hazır deyil, amma prosese start veriləcək. Paşinyan Rusiya və Avrasiya İttifaqının digər üzvləri ilə münasibətlərə xəyanət etmək yolundadır, özünü fikrincə, postsovet məkanının qucağından çıxmağa çalışır. Bu isə gördüyü kimi, xam xəyalda başqa bir şey deyil. Çünki Avropa heç bir quru sərhədi olmayan, imkanları məhdud, təbii resursları zəif, hər il dövlət borcu artan, ixrac üçün dünya standartlarına uyğun olmayan, iqtisadiyyatı

ran da İrəvanın Aİ-yə üzvlük perspektivinə isti yanaşmır. Bu, İslam Respublikası üçün ciddi problem və təhdid sayılır. Göründüyü kimi, baş nazir Nikol Paşinyan atdığı addımların gələcəyini və əks-təsirlərini düşünmədən yola çıxıb və rəhbəri olduğu ölkəni uçuruma sürükləməkdə davam edir.

İrəvanın bu qərarına Kremləndən dərhal reaksiya gəlib. “Ermənistandakı avropaperəst siyasətçilər hesab edirlər ki, Avropa Birliyinə istiqamətlənmə ölkəyə və xalqa dividendlər gətirəcək”, - Rusiya liderinin mətbuat katibi Dmitri Peskov deyib. “Bu, İrəvanın suveren hüququdur, lakin hər kəs bunun nə dərəcədə qarşılıqlı istək olduğunu başa düşməlidir. Həm ermənilərin özləri, həm də hər kəs bunun nə dərəcədə qarşılıqlı istək olduğunu və avropalılardan özlərinin buna necə münasibət bəslədiklərini anlamalı olacaqlar”, - Peskov bildirib.

yinə qəbul edilmədikləri xatırlanır. Deməli, Ermənistanın üzvlüyü onlardan da gec olacaq. Rusiya isə ümid edir ki, ona qədər Ermənistanda siyasi hakimiyyət dəyişikliyi baş verə bilər”.

Ç. Qənizadənin fikrincə, Qərbə Ermənistan lazım deyil, Rusiyanın acığına və Cənubi Qafqazda möhkəmlənmək üçün vacibdir: “Avropa İttifaqı Ermənistanı maliyyələşdirir, şərti sərhədə mülki missiya adı ilə kəşfiyyat qrupu yerləşdirir, Avropa Sülh Fondu ordusuna dəstək verir, Brüsseldə imzalanmış 5 aprel paktından irəli gələrək yardımları daha da gücləndirir. Bütün bu addımlar Rusiyanın vassalını ondan qoparmaq, regionda təsir imkanlarını artırmaqdır. Amma Ermənistan da yaxşı başa düşür ki, Rusiyadan iqtisadi asılılığı yüksəkdir. Əvvəla, 12 milyardlıq ticarət dövriyyəsi hər şeydən xəbər verir. İkincisi, Avrasiya İqtisadi Birliyində

siyadan uzaqlaşma və Qərbə qapıların açılması hər iki dövlətlə münasibətləri yaxşılaşdırmaqdan keçir. Əgər yekun sülh sənədi imzalanarsa, Türkiyə və Azərbaycana olan ərazi iddiaları qanunvericilik aktlarından çıxarılsa, o zaman Türkiyə ilə quru sərhədləri də açılacaq və Avropaya çıxış olacaq. İndi isə Ermənistanın Gürcüstandan başqa Qərbə çıxış marşrutu yoxdur. Ona görə Rusiyadan asılılıq davam edir. Düşünürəm ki, bu səbəbdən Avropa Birliyi bölgədə addımlarını sürətləndirəcək və Rusiyanı Qafqazdan çıxarmaq üçün strategiyasını davam etdirəcək. Rəsmi Moskva defələrlə bəyan edib ki, Qərbin məqsədi Rusiyanı bu regiondan çıxarmaqdır”.

Ç. Qənizadə Qafqazda Gürcüstandan sonra Ermənistanın da Aİ yolunda getmək xəttini tutmasının perspektivlərini belə görür: “Paşinyan Saakaşvilinin taleyini yaşamamaq

Bakıdakı “Rus evi”nin rəhbəri İrek Zinnurov ofisin bağlanması “üçüncü tərəf üçün faydalı olacağını” deyib. “Bu məsələ həm Azərbaycan, həm də Rusiya tərəfi üçün kədərli-dir. Başqası isə bir kənardə oturub, əl-qolunu ovuşdurur və buna sevinir... Üçüncü tərəf bu məqamdan istifadə edərək, atəşə mümkün qədər barıt qatmağa çalışır”, - deyə o, RT-yə müsahibəsində bildirib. (Mənbə: Minval.az).

evi”nin rəhbərindən öncə də Zatulın kimi anti-Azərbaycan mövqeyində olanlar işlədiblər. Onlar həqiqətən məsələni belə qələmə verməyə çalışıblar ki, guya indiki şəraitdə Rusiyanın mövqeyi zəiflədiyinə, Qərb ölkələrində yeni bir siyasət başladığına və Azərbaycan da Qərb ölkələri ilə münasibətdə yeni bir mərhələ açmaq haqqında düşündüyünə görə Rusiya ilə münasibətləri məqsədli şəkildə belə ictimai səviyyədə gərginləş-

bağlanması bir növ iki ölkənin arasında başlanmış gərginliyə təsir göstərdi. Amma burada Azərbaycanı qınamağın, guya üçüncü qüvvənin əlinə oynamaqda ittiham etməyin heç bir əsası yoxdur. “Rus evi” Azərbaycanda qeydiyatsız fəaliyyət göstərərək, ictimaiyyət arasında onun qeyri-şəffaf fəaliyyəti ilə bağlı fikirlər var. Hətta Azərbaycan əleyhinə casusluq fəaliyyətinin göstərildiyi ilə bağlı rəylər mövcud idi. Belə bir şəraitdə

yanarından danışmaq yersizdir. Rusiya-Azərbaycan münasibətlərində əsas pozucu rol Moskvanın strateji müttəfiqlik borcuna sadıq yanaşmaması və pozucu qüvvələrin fəaliyyəti oynayır. Hansısa üçüncü qüvvəyə sərf edən vəziyyət varsa belə, bunu məhz həmin qüvvələr yaradırlar”.

Politoloq Elxan Şahinoğlu isə qeyd etdi ki, İrek Zinnurov və onun kimi adamlar mücərrəd “üçün-

Türkiyə səfiri ilə görüşdə ilgincliklər

İlham Əliyevdən Suriya açıqlaması: “Buna hazırıq...”

Prezident İlham Əliyev fevralın 13-də Türkiyənin ölkəmizdə yeni təyin olunmuş fövqəladə və səlahiyyətli səfiri Birol Akgünün etimadnaməsini qəbul edib.

Səfir Birol Akgün Türkiyə Prezidentinin salamlarını dövlətimizin başçısına çatdırıb. Prezident İlham Əliyev salamlara görə minnətdarlığını bildirib.

Dövlət başçısı qeyd edib ki, bu gün dünya miqyasında ən yaxın müttəfiqlər arasında belə Azərbaycan-Türkiyə əlaqələrinin bənzəri və nümunəsi yoxdur. İkitərəfli əsasda strateji müttəfiqlik səviyyəsində olan əlaqələrimizin üçtərəfli platformalarda da inkişaf etdiyini deyən Prezident İlham Əliyev bu xüsusda, Azərbaycan-Özbəkistan-Türkiyə və Azərbaycan-Pakistan-Türkiyə üçtərəfli əməkdaşlıq mexanizmlərinin əhəmiyyətini qeyd edib.

Türk dünyasının bizim ailəmiz olduğunu vurğulayan dövlət başçısı bunu Milli Məclisdə Azərbaycan Prezidenti kimi andıçmə mərasimində bir daha dediyini xatırladı. Söhbət zamanı Azərbaycanla Türkiyə arasında beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində də uğurlu əməkdaşlığa toxunuldu, bu xüsusda ölkəmizin İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatına (D-8) üzvlüyü və üzvlüyümüzün qarşdaş Türkiyə tərəfindən dəstəklənməsi bir daha vurğulanıb.

Qeyd edilib ki, Azərbaycan və Türkiyə daim çiyin-çiyinə bir-birinin yanındadır. Suriya məsələsində də Azərbaycan Türkiyənin yanında olduğunu ilk günlərdən bəyan edib. Bu xüsusda vurğulanıb ki, Suriyada sabitliyin, təhlükəsizliyin təmin olunmasına və humanitar problemlərin həllinə Azərbaycan da Türkiyə ilə əlaqələndirilmiş şəkildə öz töhfəsini verməyə hazırdır. Bu gün Azərbaycan-Türkiyə qarşdaşlığının, dostluğunun Cənubi Qafqaz regionunda, eyni zamanda, onun hüddudlarından kənarda sabitliyin, təhlükəsizliyin, sülhün və əmin-amanlığın zəmanəti olduğu bir daha qeyd edilib.

Səfir Azərbaycan-Türkiyə münasibətlərinin Ulu öndər Heydər Əliyevin “Bir millət, iki dövlət” və Atatürkün “Azərbaycanın sevinci sevincimiz, kədəri kədərimizdir” prinsipləri əsasında inkişaf etdiyini vurğulayaraq, əlaqələrimizin daha da genişləndirilməsi üçün əlindən gələni əsirgəməyəcəyini deyib.

Azərbaycanın möhtəşəm Qarabağ Qələbəsinə xüsusi qeyd edən Birol Akgün həmin dövrdə də bütün Türkiyə xalqının nəbzini Azərbaycan xalqı ilə birlikdə döyündüyünü xatırladı, bu Zəfər münasibətilə dövlətimizin başçısına və xalqımıza bir daha təbriklərini çatdırıb.

“Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan və Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin güclü liderliyi və bənzəri olmayan qarşdaşlıqları ilə əlaqələrimizi Şuşa Bəyannaməsində də qeyd olunan müttəfiqlik çərçivəsində daha da inkişaf etdirəcəyik”. Bunu da jurnalistlərə açıqlamasında Türkiyənin Azərbaycana yeni təyin olunmuş fövqəladə və səlahiyyətli səfiri Birol Akgün bildirib.

“Məqsədimiz liderlərimizin müəyyənləşdirdikləri baxış bucağına və ölkələrimiz arasında qədim qarşdaşlığa layiq olmaqdır. Əlaqələrimizi hər sahədə inkişaf etdirmək üçün gecə-gündüz çalışacağıq. Türkiyə Azərbaycanla qarşdaşdır. Səfir olaraq vəzifəm bu qarşdaşlığı daha da gücləndirməkdir”, - deyə o qeyd edib.

Səfir Azərbaycanın dar gündə Türkiyənin hər zaman yanında olduğunu vurğulayaraq deyib: “Azərbaycanın sevinci sevincimiz, kədəri isə kədərimizdir. Türkiyə və Azərbaycan daim birlikdə olub. Biz Qarabağ müharibəsində qarşdaşlarımızın zəfərini gözlədik. Türkiyədə baş verən fevral zəlzələsində Azərbaycandakı qarşdaşlarımızın yardımsevərliyini unutmayacağıq”.

“Rus evi” rəhbərindən sensasion “üçüncü qüvvə” iddiası

Ölkələrarası gərginliyin məsuliyyətini Rusiyadan yayındırmaq üçün yeni bəhanə ortaya atılır

İrek Zinnurov

Zinnurov qeyd edib ki, “Rus evi” İkinci Dünya müharibəsində qələbənin 80 illiyinə həsr olunmuş tədbirlərin 2025-ci ildə Azərbaycanda da keçirilməsini nəzərdə tutmuşdu. “Bu qələbədə Azərbaycanın töhfəsini bilirik. Ona görə tədbirlər planı razılaşdırılmışdı və hər şey dağıldı”, - deyə İrek Zinnurov bildirib. Yada salaq ki, Xarici İşlər Nazirliyinin tələbi ilə əlaqədar olaraq, “Rossotrudniçestvo” Bakıdakı “Rus evi”nin fəaliyyətinin dayandırılmasına qərar verib.

Zinnurov “üçüncü tərəf üçün faydalı olacağını” dedikdə hansı qüvvələri nəzərdə tutur? Bu ona işarədir ki, guya Bakının verdiyi qərarın arxasında hansısa qüvvə dayanır?

Siyasi şərhçi Aydın Quliyev “Yeni Müsavat”-a bildirdi ki, “Rus evi”nin bağlanması ilə bağlı Bakının verdiyi qərarın arxasında guya hansısa qüvvələrin dayanması barədə fikir Rusiyada ilk dəfə səsləndirilmir: “Bunu “Rus

dirir. Əlbəttə, bu cür iddiaların səsləndirilməsi bəhanədir. Aydın məsələdir ki, bu cür iddialar Rusiya-Azərbaycan münasibətlərindəki indiki gərginliyin Moskva ilə bağlı köklərini gizlətmək və bunu Azərbaycanın üzərinə atmaq məqsədi daşıyır. Çünki “Rus evi”ndən qabaq Azərbaycanla Rusiyanın münasibətlərini gərginləşdirən təyyarəmizin vurulması məsələsi var idi. Hansı ki, iki strateji müttəfiq olan ölkənin arasında belə bir hadisənin baş verməsi anormal idi. Və baş verəndən sonra isə onun ciddi gərginliyə çevrilməməsi üçün birinci növbədə Rusiyadan gərəkən addımların atılması tələb olunurdu. Bunlar da Rusiya üçün çətin addımlar deyildi. Lazımı səviyyədə üzr istəmək, kompensasiya ödəmək və təyyarənin vurulmasında birbaşa iştirak etmiş məsuliyyətli şəxslərin qanun müstəvisində cəzalandırılması kimi addımlar atılmadı. Nəticədə münasibətlər gərginləşdi. Belə şəraitdə isə “Rus evi”nin

onun qanunsuz şəkildə fəaliyyət göstərməsinin qarşısını almaq Azərbaycan üçün yeganə çıxış yolu idi”.

A.Quliyev xatırladı ki, 2013-cü ildə Rusiya da Ümumrusiya Azərbaycanlıları Konqresini ləğv etmişdi və bu günə qədər onun təşkilat olaraq fəaliyyətinə imkan vermir: “Konqres bir neçə dəfə fəaliyyətini bərpa etsə də, qurum diaspor təşkilatına çevrilməsinə imkan vermədilər. Ancaq Azərbaycan o zaman bunu aqressivliklə qarşılamadı. Lakin bu gün Azərbaycanın ciddi əsaslara söykənərək “Rus evi”nə qarşı atdığı qanuni addımın ətrafında Rusiya aşırı dərəcədə isteriya yaradır. İrek Zinnurov kimi adamların fikirləri gərginliyin kökünün Rusiya ilə bağlı olduğunu gizlətmək və məsuliyyəti Azərbaycanın, eyni zamanda üçüncü qüvvənin üzərinə atmaq cəhdidir. Burada hər hansı bir üçüncü qüvvənin iştirakı, üçüncü qüvvənin xeyrinə vəziyyətin

cü tərəf” dedikdə ya Ukraynanı, ya da Türkiyəni nəzərdə tuturlar: “Çünki son günlər Kremlə bağlı kanallar belə xəbərlər yayırlar ki, guya Azərbaycan Türkiyənin maraqlarını nəzərə alaraq Bakıdakı “Rus evi”ni bağlamağa qərar verib. Bu isə tam yalandır. Bu məsələlərdə nə Türkiyənin, nə də Ukraynanın rolu olub. Rusiyadakı şovinizt mərkəzlər və bu mərkəzlərin ölkəmizdəki əlaltıları Azərbaycanın Türkiyə ilə müttəfiqliyini, Şuşa Bəyannaməsini, o cümlədən ölkəmizin Ukraynaya dost yardımını həzm etmək istəmir. Həmin mərkəzlərin xəstə məntiqinə görə, Azərbaycan Rusiyanın Ukraynaya qarşı işğalçı müharibəsini dəstəkləməli idi. Bu baş vermədiyinə görə ölkəmiz əleyhinə qara təbliğata başlayıblar. Rusiya Azərbaycanın sərnəşin təyyarəsini raketlə vurub, vətəndaşlarımız həlak olub, buna görə Moskva üzərinə düşəni etmir. Belə olan halda, Bakının tam mərkəzində “Rus evi”nin fəaliyyətinə necə sakit yanaşa bilərdik? Rusiyanın şair və yazıçılarının əsərlərini təbliğ etmək istəyirlərsə, bunun üçün xüsusi mərkəzə ehtiyac yoxdur, internetdən bütün məlumatları əldə etmək mümkündür.

“Rus evi”ndə həyata keçirilən tədbirlər Azərbaycanın təhlükəsizlik maraqlarına zidd olub. Misal üçün, Krımın ilhaqını və ya Donbasda separatizmi təbliğ edən sərgilər keçirilib, mətnlər yayımlanıb. Azərbaycan Ukraynanın ərazi bütövlüyünü dəstəkləyir, paytaxtımızda buna qarşı tədbir keçirilsə, bu elə Azərbaycan qanunlarının pozulmasıdır. Azərbaycan qanunlarını kobud şəkildə pozublar, bunun günahını atırlar mücərrəd “üçüncü qüvvənin” üstünə”.

□ **Etibar SEYİDAĞA,**
“Yeni Müsavat”

Prezidenti İlham Əliyev Çinin CGTN (China Global Television Network) telekanalına müsahibəsində ölkəmizin Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatına və BRİKC-ə üzvlük perspektivi ilə bağlı da danışdı.

“Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatında ölkəmizin statusu müşahidəçi deyil, dialoq üzrə tərəfdaşdır. Bu, həmin beynəlxalq təşkilatla daha da yaxın olmaq üçün güclü qarşılıqlı iradənin nümayişidir. Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatının və BRİKS-in bütün üzv dövlətlərinin Azərbaycanla çox yaxşı və dost münasibətləri var. Bundan başqa, bizim coğrafi mövqeyimiz, Cənubi Qafqaz və Xəzər regionunda vahid məqsədlərə töhfəmiz

çi üzvü (Əfqanıstan, Monqolustan, Belarus) və 14 dialoq tərəfdaşı (Azərbaycan, Türkiyə, Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri, Bəhreyn, Ermənistan, Misir, Kamboca, Qətər, Küveyt, Maldiv, Myanma, Nepal, Səudiyyə Ərəbistanı, Şri-Lanka) var.

Təşkilatın əsas məqsədi üzv dövlətlər arasında siyasət, ticarət və iqtisadiyyat, elm və texnologiya, mədəniyyət, təhsil, enerji, nəqliyyat və digər sahələrdə səmərəli

Azərbaycanın ŞƏT-ə və BRİKS-ə üzvlüyü - nə vaxt və niyə?

Rəsmi Bakı siyasi təcrübəsi fonunda geosiyasi rəqabətə qoşulmadan bütün tərəflərlə əməkdaşlıq edəcək

nöqteyi-nəzərindən əhəmiyyətli olacaq. Əlbəttə ki, Çin və Mərkəzi Asiya ölkələri ilə üzərində fəal iş apardığımız məsələlər, həmçinin bağlılıq layihələridir. Çünki Azərbaycan artıq müasir nəqliyyat infrastrukturunu ilə Şərqdən Qərbə gedən yol üzərində yerləşir. Beləliklə, biz praktiki nəticələr nöqteyi-nəzərindən çox töhfələr verə bilərik”, - deyərək dövlət başçısı vurğulayıb.

Prezident əlavə edib ki, istənilən təşkilata qoşulmaq siyasi addımdır, lakin iqtisadiyyat ölkələri daha da birləşdirən praktiki infrastruktur layihələri ilə dəstəklənməlidir.

Yada salmaq ki, Azərbaycan BRİKC-ə daxil olmaq üçün rəsmi müraciət edib. BRİKC 2006-cı ildə yaradılıb, Braziliya, Rusiya, Hindistan, Çin, Cənubi Afrika Respublikası, Misir, Efiopiya, İran və Birləşmiş Ərəb Əmirliklərini özündə birləşdirən hökumətlərə aiddir. Əvvəlcə investisiya imkanlarını müəyyən edən qruplaşma hökumətləri 2009-cu ildən bəri hər il rəsmi sammitlərdə toplaşan və çoxtərəfli siyasətləri koordinasiya edən vahid geosiyasi bloka çevrilib.

ŞƏT isə 2001-ci ildə Qazaxıstan, Çin, Qırğızıstan, Rusiya, Özbəkistan və Tacikistan tərəfindən Şanxayda təsis olunub. Hazırda ŞƏT-in 9 üzvü (Qazaxıstan, Çin, Rusiya, Qırğızıstan, Özbəkistan, Tacikistan, Pakistan, Hindistan, İran) var. Bundan əlavə, təşkilatın 3 müşahidə-

əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsidir. Artıq ikinci dəfədir ki, İlham Əliyev ŞƏT-ə üzv ölkələrin zirvə toplantısına dəvət olunur. Təbii ki, bu da səbəbləyihələridir. Çünki Azərbaycan artıq müasir nəqliyyat infrastrukturunu ilə Şərqdən Qərbə gedən yol üzərində yerləşir. Beləliklə, biz praktiki nəticələr nöqteyi-nəzərindən çox töhfələr verə bilərik”, - deyərək dövlət başçısı vurğulayıb.

Deputat Vüqar İsgəndərov beynəlxalq təşkilatlara münasibətdə Azərbaycanın daim düşünülmüş addımlar atıldığını diqqətə çatdırdı: “Beynəlxalq təşkilatlarla münasibətdə Azərbaycan həm düşünülmüş addımlar atır, həmçinin də həmin təşkilatların fəaliyyətinə töhfə vermiş olur. Biz bunu Qoşulma Hərəkatı, COP29 kimi beynəlxalq tədbirlər və s. məsələlərdə görə bilərik. Gələn ildən İslam Əməkdaşlıq Təşkilatına sədrlik etməyimiz də bizə yeni imkanlar açmaqla yanaşı bu qurumun da fəaliyyətində özünəməxsus yol çizməyimizə dəstək olacaq. Prezidentin Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatına və BRİKC-ə üzvlük perspektivi ilə bağlı fikirlər söyləyərkən toxunduğu məsələlər bunu deməyə əsas verir ki, bu təşkilatın üzv dövlətləri ilə bizim çox yaxşı münasibətlərimiz var. Azərbaycanın coğrafi mövqeyi də imkan verir ki, Cənubi Qafqaz və Xəzər re-

gionunda vahid məqsədlərə əhəmiyyətli dərəcədə töhfə verək. Çünki Azərbaycan artıq müasir nəqliyyat infrastrukturunu ilə Şərqdən Qərbə gedən yol üzərində yerləşir. ABŞ prezidenti Trampın açıqlamaları, yaxud da Rusiyanın dəyişən münasibəti bizi məqsədlərimizdən döndərə bilməz. Çünki biz nəyi xalqımız, dövlətimiz üçün uyğun bilirikse, o istiqamətdə də hərəkət edirik. Dünyada baş verən hadisələrə, Azərbaycanın mövqeyinə və yürütdüyü siyasətə baxsaq, gün kimi aydındır ki, biz addımlarımızı doğru və düzgün atmışıq”.

Siyasi təhlilçi Sona Əliyeva qeyd etdi ki, Azərbaycan hər zaman bütün iqtisadi təşkilatlarla bərabər-hüquqlu əməkdaşlıqda maraqlı olub: “Bu, indi də belədir. Rusiya-Ukrayna savaşı fonunda Şərq-Qərb nəqliyyat dəhlizinin ümumişlekliliyinin daha da artırılması fonunda Azərbaycanın geostrateji önemi daha da artmaqdadır. Rəsmi Bakı ilə yanaşı, ŞƏT ölkələri, o cümlədən Pekin də bunun fərqi-dədir. Hətta Ukrayna-Rusiya savaşında atəşkəs əldə olunsa da sülh sazişi onillikləri əhatə edəcək. Bu baxımdan, Ukrayna-Rusiya cəbhəsində vəziyyətin necə dəyişməsinin, Trampın Putin arasındakı münasibətlərin yumşalması xətə keçməsinin heç bir əhəmiyyəti yoxdur. Bəli, Rusiya indiki prosesdə Azərbaycandan bu təşkilatda aktivliyinin

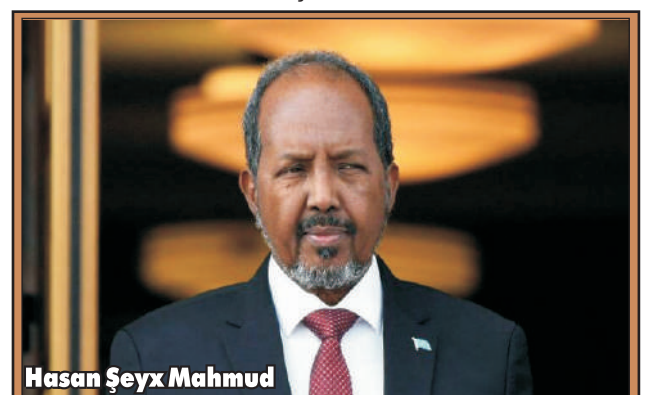
tərəfdarı deyil. Yeni Bakının ŞƏT-lə münasibətlərdə aktiv rol almasına istə baxmayacaq. Amma Azərbaycanın da əlində Rusiyanı razı sala biləcək müəyyən iqtisadi nəqarlar mövcuddur. Bu o deməkdir ki, Moskva Qərb bazarına alternativ olaraq Azərbaycan üzərindən çıxış əldə edə bilər. Üstəlik, Avrasiya Gömrük İttifaqının alternativ nəqliyyat marşrutu missiyasını Azərbaycan öz üzərinə götürə bilər. Düşünürəm ki, Azərbaycan yox, ŞƏT bizimlə əməkdaşlıqda maraqlı olmalıdır. Çünki qlobal miqyasda baş verən hadisələr fonunda əsas təhlükəsiz və etibarlı alternativ marşrutlardan birincisi elə ölkəmizdir”.

Siyasi analitik Asif Nərimanlının sözlərinə görə, yeni dünya siyasəti Avrasiyanın nəqliyyat şəbəkələri üzərində qurulur və ölkəmiz istər Qərbdən Şərqə, istərsə Cənubdan Şimala uzanan bütün dəhlizlərin kəsişdiyi nöqtədə yerləşir: “Bu o deməkdir ki, BRİKS-də iştirakçılıq Azərbaycana lazım olduğu kimi, Azərbaycanın təmsilçiliyi bu təşkilata - Qlobal Cənub İttifaqına gərəkdir. Bu baxımdan, belə bir qlobal dəyişiklik perspektivinin qarşısını daha lokal görən proseslərin, misal üçün, Bakı-Moskva xəttində yaranmış soyuqluqların alınması demək çətindir. Burada əsas məsələ Trampın Amerikasının izləyəcəyi siyasi xətt və bunun Qlobal Cənuba, bu cəbhədə yer alan ölkələrə

necə təsir edəcəyidir. Fikrimcə, Tramp Administrasiyası Qlobal Cənub cəbhəsini qarşısına almayacaq, əksinə, bu cəbhə ilə əməkdaşlıq xəttini əsas tutaraq, qlobal mübarizəni, xüsusilə Çinlə rəqabətini cəbhədəxili müstəvidə aparacaq. Trampın Ağ Evə gəlişindən sonra daha çox Qlobal Cənub cəbhəsində yer alan ölkələrlə təmaslar qurulması bu kontekstdə təsadüfi deyil. Bu mənərə Qlobal Cənub cəbhəsi ilə əməkdaş-

lıq edən Azərbaycan kimi ölkələrə ABŞ-la qarşıdurma yox, yeni əməkdaşlıq perspektivləri açar bilər. Rəsmi Bakının siyasi təcrübəsi fonunda “qızıl orta” siyasətinə davam edəcəyi, geosiyasi rəqabətə qoşulmadan, bütün tərəflərlə, o cümlədən həm ABŞ, həm Çin, həm Avropa İttifaqı, həm də BRİKS-lə əməkdaşlıq edəcəyi gözləntisi daha çoxdur”.

□ **Cavanşir ABBASLI,**
“Yeni Müsavat”

Somali prezidenti Səngəçal neft terminalında oldu

Azərbaycanda rəsmi səfərdə olan Somali prezidenti Hasan Şeyx Mahmud Səngəçal neft terminalında olub. Ali qonağa respublikamızın neft tarixinin xronologiyası barədə ətraflı məlumat verilib. Somali prezidenti və onu müşahidə edən şəxslər müxtəlif yataqlardan hasil edilən neft nümunələrinə də baxıblar.

Sonra Azərbaycanın neft tarixi və “Cənub Qaz Dəhlizi” layihəsindən bəhs edən videoçarx nümayiş etdirilib. Vurğulanıb ki, tikintisinə 2001-ci ildə başlanmış terminalda xam neft üçün ümumi həcmi 880 min barel olan üç çən, baş nasos stansiyası, separatorlar, emal qurğuları və idarəetmə məntəqəsi var. Burada fiber-optik rabitə kəməlləri, sahildən 187 kilometr məsafədə yerləşən dəniz yataqlarından neft və qaz kəmərləri çəkilib.

Ali qonağa xatirə hədiyyələri təqdim olunub. Sonra Somali prezidenti avtobusla Səngəçal terminalının ərazisini gəzib. Prezidentin terminaldakı texnoloji proseslər, o cümlədən “Şahdəniz-2”, Cənubi Qafqaz Boru Kəmərinin genişləndirilməsi layihələri çərçivəsində görülən işlər, Bakı-Tiflis-Ceyhan əsas ixrac neft boru kəmərinin ilk nefti qəbul edən birinci nasos stansiyası barədə də məlumat verilib.

"Biz Prezident Trampın ABŞ-a rəhbərlik etdiyi zamanı xatırlayıq və son 4 ildə Bayden administrasiyasının Azərbaycana ədalətsiz yanaşması səbəbindən əlaqələrimizin tamamilə kəsilmasından fərqli olaraq, bizim əlaqələrimiz çox uğurla inkişaf edirdi. Beləliklə, Prezident Trampı birgə işləməklə bağlı əvvəlki təcrübəmiz çox müsbət idi. Biz gözləyirik ki, ABŞ-Azərbaycan münasibətlərində itirilmiş illər hesab etdiyimiz bu 4 il artıq tarixə qovuşacaq və biz yenidən başlayacağıq". Prezidenti İlham Əliyev Çinin CGTN (China Global Television Network) telekanalına müsahibəsində belə deyib.

Prezident deyib ki, Trampın hakimiyyətə qayıtmasının dünyada ciddi dəyişikliklərə, narahat olunacaq hadisələrə səbəb olacağına ciddi əsas görmür: "Düşünürəm ki, dünyaya daha təhlükəsiz ola bilər. Prezident Trampın ilk prezidentliyi dövründə ABŞ heç bir müharibəyə başlamadı. Əgər ABŞ-ın ən azı bir neçə onilliklər ərzində tarixinə nəzər salsaq, bu, nadir bir təcrübə idi. Azərbaycana gəlincə, biz əminik və nikbin fikirdəyik."

Bəs Tramp hökumətinin xarici siyasətində Bayden-Blinken cütlüyünün siyasətindən hansı qəbənq fərqlər ola bilər? Gözləntilər nədir? Azərbaycanla münasibətlərdə müsbətə ciddi bir dönüş olacaqmı?

Milli Məclisin deputatı Elçin Mirzəbəyli "Yeni Məşavət"ə bildirdi ki, Tramp Qərbi siyasətçiləri arasında liberal qlobalizmin iflası uğradığını, milli suverenliyin və ənənəvi dəyərlərin bəşəriyyətin gələcəyi üçün yeganə çıxış yolu olduğunu dilə gətirən yeganə liderdir: "Onun BMT Baş Assambleyasının tribunasından, hələ 2019-cu ilin sentyabrında səsləndirdiyi fikirlərdən kiçik bir iqtibas gətirməklə mövqeyimi əsaslandırmaq istəyirəm: "Gələcək qlobalistlərin deyil, vətənpərvərlərindir.

Gələcək öz vətəndaşlarını müdafiə edən, qonşularına hörmətlə yanaşan və hər bir ölkəni unikal edən, xüsusi edən fərqlərə hörmət göstərən suveren müstəqil dövlətlərdir". Göründüyü kimi, Trampın bəşəriyyətin gələcəyi üçün həyatı əhəmiyyət kəsb edən yanaşmaları ilə Prezident İlham Əliyevin global siyasətə baxış bucağı arasında ziddiyyət yoxdur. Hələ 2000-ci illərin əvvəllərində, siyasi hakimiyyətdə təmsil olunmadığı vaxtlar, İlham Əliyev Azərbaycan jurnalistlərinin mühafizəkar və liberal baxış bucaqları ilə bağlı suallarının cavabında "mühafizəkarlar öz xalqlarına daha çox fayda verirlər" demişdi. Həmin dövrdə telekanallardan birində çalışdığım üçün həmin materialdan həftəlik icmalda istifadə etmişdim və bu səbəbdən çox yaxşı xatırlayıram. Prezident İlham Əliyev beynəlxalq münasibətlər sistemini mükəmməl bilən bir diplomat, siyasət adamı kimi, hələ kimsənin liberal qlobalizmin çöküşündən söz açmadığı, klassik dövlətçilik ənənələrinin və bəşəri dəyərlərin saxta reformizmin girovuna çevrildiyi bir zamanda milli suverenliyi özünün keçilməz sərhədi hesab edən mühafizəkar baxış bucağının, dəyərlər

Bakıdan Ağ Evə əminlik və nikbinlik mesajı

Deputat: "Prezidentin seçkilərdən xeyli öncə Trampa birmənalı və açıq dəstəyi məhz bu baxış bucağından qaynaqlanırdı"

üzərindən inkişafın əhəmiyyətini çox yaxşı başa düşür və ifadə edirdi. Azərbaycan Prezidentinin ABŞ-da keçirilən son seçkilərdən xeyli öncə

Donald Trampa münasibətdə birmənalı və açıq dəstəyini ifadə etməsi də, qənaətimə görə, məhz bu baxış bucağından qaynaqlanırdı".

Deputatın sözlərinə görə, şübhəsiz ki, bütün bunlar, Azərbaycan-ABŞ münasibətlərinin yeni dövrü üçün əlverişli əsas yaradan nəzəri aspektlər

dir. Bayden-Blinken cütlüyünün hakimiyyəti dövrünü ABŞ-Azərbaycan münasibətlərində, o cümlədən Birləşmiş Ştatların xarici siyasətində ən uğursuz dövr hesab etmək olar. Hətta Obama-Bayden cütlüyünün hakimiyyəti dövrü belə Demokratların siyasi olimpin zirvəsində olduqları son 4 illik zaman kəsiyində olduğundan xeyli yaxşı idi.

Trampın qəbul edəcəyi qərarlar və atacağı addımların tamamilə bizim strateji hədəflərimizlə uyğunluq təşkil edəcəyini proqnozlaşdırmaq istəmirəm. Şübhəsiz ki, bəzi gözlənilməz məqamlar da olacaq. Lakin qlobal proseslərin inkişafına ortaqlıq baxışın olduğunu nəzərə alsaq, qarşıdakı 4 ildə ABŞ-Azərbaycan münasibətlərində önəmli dəyişikliklərin baş verəcəyini düşünürəm".

□ **Etibar SEYİDAĞA,**
"Yeni Məşavət"

Münhen Təhlükəsizlik Konfransının ilginclik Türkiyə hesabatı

Siyasi şərhçi qardaş ölkənin dünyada artan gücünün detallarını açıqladı; "Türkiyə beynəlxalq siyasətdə mühüm mərkəzə çevrilir"

Almaniyada yerləşən Münhen Təhlükəsizlik Konfransının bir çox ölkədə aparılan sorğulara əsaslanaraq hazırladığı 2025-ci il hesabatında Türkiyənin beynəlxalq arenada artan nüfuzuna paralel olaraq perspektivinin də müsbət istiqamətdə dəyişdiyi vurğulanıb. Belə ki, müdafiə və xarici siyasət məsələlərinin müzakirə olunacağı 61-ci Münhen Təhlükəsizlik Konfransı ərəfasında "Çoxqütblülük" başlığı ilə "Münhen Təhlükəsizlik Hesabatı 2025" dərc edilib.

Hesabat üçün Almaniya, ABŞ, Böyük Britaniya, Fransa, İtaliya, Braziliya, Yaponiya, Kanada, Hindistan, Çin və Cənubi Afrika kimi dünya ölkələrində də sorğular aparılıb. Sorğularda Qərb ölkələrində olan davranışlarında ən çox müsbət dəyişiklik müşahidə edilən ölkələr əsasən Türkiyə, Cənubi Koreya, Polşa və Böyük Britaniya olub. Hesabatda Fransa istisna olmaqla, sorğunun keçirildiyi bütün ölkələrdə Türkiyəni "müttəfiq" olaraq görənlərin nisbətini onu "təhdid" olaraq görənlərdən daha yüksək olduğu bildirilib.

AĞ Partiya başqanının müşaviri, siyasi şərhçi Azər Hüseynov "Yeni Məşavət"ə bildirdi ki, Türkiyənin bu gün əldə etdiyi strateji mövqe və beynəlxalq sistemdəki nüfuzu uzunmüddətli, ardıcıl və sistemli prosesin nəticəsidir: "Ölkə həm daxili, həm də xarici siyasət istiqamətində həyata keçirdiyi strateji addımlarla təsir dairəsini genişləndirib. Bu

proses bir neçə mühüm mərhələni əhatə edir ki, onların hər biri Türkiyənin regional və beynəlxalq siyasətdə artan rolunu daha da gücləndirib. İlk növbədə, Türkiyə üçün daxili sabitliyin və təhlükəsizliyin təmin edilməsi prioritet məsələlərdən biri olub. Bu kontekstdə terrorla mübarizə və daxili sabitliyin gücləndirilməsi mühüm əhəmiyyət daşıyır. Türkiyə 2000-ci illərin əvvəllərindən etibarən daxili sabitliyi möhkəmləndirmək üçün sistemli tədbirlər həyata keçirib. Xüsusilə "Çözüm süreci" adlanan mərhələ çərçivəsində terrorla mübarizəyə dair həm siyasi, həm də hərbi aspektlərdən kompleks yanaşma tətbiq olunub. Bu strategiya nəticəsində terrorçu qrupların fəaliyyətinin minimuma endirilməsi təmin edilmiş, bir çox silahlı qruplaşmalar isə siyasi mübarizə metodlarına üstünlük verməyə başlamışdır. Bu dəyişiklik Türkiyə daxilində sabitliyin daha da möh-

kəmlənməsinə imkan yaratmış, eyni zamanda dövlətin daxili təhlükəsizliyinin artırılmasını təmin etmişdi. Xüsusilə PKK-nın fəaliyyətinin zəiflədilməsi ölkə ərazisində dövlət nəzarətinin güclənməsinə və idarəetmə mexanizmlərinin daha effektiv işləməsinə şərait yaradıb. FETÖ-nün zərərsizləşdirilməsi və 2016-cı ildəki çevriliş cəhdinin qarşısının alınması Ərdoğanın siyasi nüfuzunu artırıb. Bu hadisələr, onun həm daxili siyasətdə, həm də beynəlxalq aləmdə təsir imkanlarını ciddi şəkildə gücləndirib. Türkiyənin Yaxın Şərqdə və İslam dünyasında artan təsiri diqqətəla-

qay olub. Bu çərçivədə Yaxın Şərq regionunda, xüsusilə Suriya, İraq və Liviyə kimi ölkələrdə hərbi və diplomatik fəaliyyətini gücləndirib. Türkiyə bu ölkələrdə həyata keçirdiyi əməliyyatlar və sülhməramlı təşəbbüslər vasitəsilə regiondakı güc balansına təsir etməyi bacarıb".

Ekspert deyib ki, Türkiyənin beynəlxalq arenada yüksəlişi Cənubi Qafqazda formalaşan yeni geosiyasi realıq və Azərbaycanla strateji müttəfiqlik çərçivəsində də özünü büruzə verir: "2020-ci ildə baş verən 44 günlük Vətən müharibəsi bu prosesin ən mühüm mərhələ-

lərindən biri kimi dəyərləndirilə bilər. Türkiyə bu müharibə dövründə Azərbaycana göstərdiyi hərbi və diplomatik dəstək vasitəsilə regiondakı mövqeyini əhəmiyyətli dərəcədə gücləndirib. Nəticə etibarilə, Azərbaycanın ərazi bütövlüyü təmin edilmiş, Cənubi Qafqazda yeni geosiyasi vəziyyət formalaşmış və Rusiyanın regiondakı dominantlığı zəifləməyə başlamışdır. Bu proses Türkiyə-Azərbaycan hərbi və siyasi müttəfiqliyini daha da dərinləşdirmiş və bütövlükdə regionun təhlükəsizlik sistemində ciddi təsir göstərmişdir. Həmçinin bu müttəfiqlik Türk dünyasının inteqrasiyasına dair yeni perspektivlər yaradıb və Turan geosiyasi konsepsiyasının formalaşması üçün əsaslar qoyub.

Türkiyə təkcə regionda deyil, həm də global səviyyədə nüfuzunu gücləndirə bilər. NATO çərçivəsindəki rolu və global təhlükəsizlik məsələlərindəki təsiri bu kontekstdə xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. NATO-nun əsas üzvlərindən biri kimi Türkiyə beynəlxalq təhlükəsizlik və müdafiə məsələlərində aktiv rol oynayır. Müdafiə sənayesində əldə etdiyi nailiyyətlər, xüsusilə yerli istehsal olunan SİHA-ların (silahlı pilotsuz uçuş aparatları) müharibə meydanlarında uğurla tətbiq edilməsi, onun hərbi qüdrətini əhəmiyyətli dərəcədə artırır. Bunun nəticəsində Türkiyə global hərbi-siyasi balansın formalaşmasında təsir imkanlarını

genişləndirmiş və beynəlxalq arenada güclü dövlətlər sırasında yerini möhkəmləndirmişdir".

Siyasi şərhçi deyib ki, Türkiyə qarşıdakı illərdə də beynəlxalq siyasətdə fəal rol oynamağa davam edəcək: "Xüsusilə Azərbaycan və digər türk dövlətləri ilə daha sıx əməkdaşlıq, NATO və Qərblə münasibətlərin yenidən formalaşdırılması, yeni müdafiə texnologiyalarına genişmiqyaslı investisiya və global miqyasda diplomatik aktivliyin artırılması. Bu faktorlar Türkiyənin beynəlxalq siyasətdə təsir imkanlarını genişləndirməkdə davam edəcəyini və yeni geosiyasi realıqlar formalaşdıracağını göstərir. Ümumiyyətlə, Türkiyənin beynəlxalq arenada güclənməsi təkcə regional səviyyədə deyil, həm də global miqyasda yeni geosiyasi realıqların formalaşmasına səbəb olub. Ölkənin həyata keçirdiyi strateji qərarlar, daxili sabitliyi təmin etməyə yönəlmiş addımlar və xarici siyasət strategiyaları onu tədricən dünya siyasətində mühüm oyunçulardan birinə çevirmişdir. Bu tendensiyanın davam etməsi, xüsusilə Azərbaycan və Türk dünyası ilə daha sıx inteqrasiyanın həyata keçirilməsi, müdafiə sənayesindəki texnoloji irəliləyişlər və beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində daha aktiv rol alması Türkiyənin mövqeyini daha da gücləndirəcək və gələcək onilliklərdə onu beynəlxalq siyasətdə əsas aktorlardan biri kimi formalaşdıracaqdır".

□ **Cavansir ABBASLI,**
"Yeni Məşavət"

Üstündən xətt çəkin

Zamin Hacı
zaminhaci@gmail.com

(sevgililər üçün yazı)

Donald Tramp ABŞ prezidenti olan gün - yanvarın 21-də brifinqdə bir jurnalist ona belə sual vermişdi: "Sayın prezident, siz seçki dövründə vəd etmişdiniz ki, mən prezident olsam Rusiya-Ukrayna davasını 1 sutkada həll edəcəyəm. Bəs nə oldu?" Tramp söz altında qalan oğlan olmadığını göstərmək üçün dərhal cavab vermişdi: "Hələ yarım günüm qalır".

Açıqı, bu mənə bir az da Türkiyədə uzun illər və dəfələrlə dövlət başçısı olmuş Süleyman Dəmirəlin davranışlarını xatırlatdı. Onu da belə sözlə ilişdirmək, çətinə salmaq mümkün deyildi. Məsələn, bir dəfə mətbuat konfransında jurnalist soruşur ki, efəndim, siz işsizliyin kökünü 3 aya kəsəcəyinizi vəd etmişdiniz və "bu sözümün altından xətt çəkin" söyləmişdiniz, biz də üç aydan çoxdur elə həmin cümlənin altından xətt çəkməklə məşğuluq, işsizlik isə nəinki azalıb, yox olub, tam əksinə, çoxalmaqdadır. Dəmirəl jurnalistə tərs-tərs baxır, deyir: "Altından xətt çəkmişdiniz, eləmi? İndi də üstündən xətt çəkin".

Yeni siyasətçilər əslində bütün zamanlarda "çay axmayan yerdə körpü tikməyi vəd edən" (yanılmıramsa, sovet lideri Nikita Xruşşovun kəlamıdır) hiyləgər adamlardır. Bacar, tələyə düşmə. Ya da analiz elə, oxu, öyrən, gör bu adamın vədlərinin arxasında nə durur.

Hazırda Donald müəllimin haqqında da çoxlu tənqidlər oxuyuruq, mən bir dəfə yazdığım kimi, bununla çox razı deyiləm. Tənqidlərlə, yeni. Nəyə görə?

Örnek üçün, hər yerdə belə şüar ortaya çıxıb ki, guya Tramp dünya düzenini, siyasətin, geopolitikanın qayda-qanunlarını pozmaq, dağıtmaq məşğuldur. Sanki belə qanun-qaydalar varmış! Sanki dünyanın hər işi düzəlibmiş, qalıbmış saqqal darağı. Bunlar hamısı uydurma, əfsanə, yalan-palandan ibarətdir, gerçəkliyi, realıqları görməzliyə vurmaqdır.

Dünyada düzən var idisə, Putin Ukraynanın 20 faizini (bizim üçün necə tanış rəqəmdir!) işğal edəndə gerek ona salam verən qalmazdı. Amma Çindən Hindistana, Braziliyadan qardaş Türkiyəyə qədər hamı bu acınacaqlı realığı qəbul etməyə məcbur olub. Nə edəcəksən? Dəlinin əlində atom bombası adlı "yaba" var. Hamı məcburdur pişim-pişimlə danışırsın.

Deyirlər Tramp təzə qərar çıxarıb, ABŞ şirkətlərinə dünyanın harasında istəsələr rüşvət vermək qanunlaşdırıb. Nə gözəl. Qabaqlar bu, guya qadağan idi, xüsusilə üçüncü dünya ölkələrində korrupsiya ilə iş görən amerikan iş adamları cəzalanırdı. Amma hamı bilirdi ki, bu qadağalar boş şeydir, lazım olanda ABŞ dünyanın hər yerində rüşvəti verir də, alır da. Hətta Səddamın generallarını belə pulla almışdılar. Əlbəttə, o hərbi məsələ idi, anlayıram. İqtisadiyyatda eləncik bəd əməllərə yol verilmirdi. Yalnız Barak Obama senator kimi Bakıya gələndə "Memar Əcəmi"nin üstündəki "Mizdonalds"ın plana düşüb sökülməsini önlemək üçün xahiş-minnət edirdi. Bir də səfir Eskuderonun Nardaranda villası-zadə var idi, YAP Ağsaqqallar Şurasına üzv olmuşdu. Dünyanın düz vaxtları imiş. İndi dünya tamar olur. Ah-vay.

Lakin uca millətimizin belə geopolitik deformasiyalara, marazmatik fay xətlərinin qırılmasından doğan fəlakətlərə təbii immuniteti var. Qədimdən bəri formalaşıbdır. Şirvanşah İbrahim yadınıza gəlirmi? Teymurləngin başdan-xarab olduğunu yaxşı anlayırdı, xalqı və dövləti qırğına verməmək üçün belə edir: Teymurun qarşısına 40 dəvə yükü hədiyyələr və 39 qulla çıxır. Teymur soruşur ki, qulun biri hani, Şirvanşah ona baş əyərək deyir: "Şahım, məmləkətim və rəiyyətim qul olunca, mənim qul olmağım daha əfzəldir". (Şərafəddin əl-Yəzdin "Zəfərnəmə" əsərində bu yazılıb).

Yəni indi yazıq Zelenski Ukraynanın nadir metalları olan "dəvə yükü" ilə Trampın qabağına çıxınca, vaxtilə Putinin dediği ilə oturub-durmalmıyış, çünki indi faktiki onu buna məcbur edirlər. Bəlkə millət qırılmaz, şəhərlər dağılmazdı. İşlə, dövləti möhkəmlət, səbr et, zamanı, fürsəti gözlə. Bəlkə bir gün gördün Putin Hindistan səfərində qızdırma oldu...

Sözü ona getirirəm ki, hər millətə marşal Peten də lazımdır, general de Qoll da. Düzdür, axırda ölüm cəzası Peten üçün çıxır, lakin millət yolunda ölmək də şərəfidir. (Nöqtənin yerinə smaylik də qoymaq olar). Şair demişkən, Məcnun inlər qanını, Leylaya qatmaq üçün, qəhrəmanlar can verər, yurdu yaşatmaq üçün.

Bakının Afrika ölkələri ilə münasibətlərin inkişafına xüsusi diqqət yetirməsi siyasi konyukturanın yox, ardıcıl və məqsədyönlü fəaliyyətin məntiqi nəticəsidir. Şərq və Qərb arasında yerləşməsinə baxmayaraq, Azərbaycan Afrika qitəsindəki ölkələrlə əlaqələrin inkişafına maraq göstərir, gələcək əməkdaşlıq üçün qarşılıqlı faydalı imkanlara yol açır.

Uzun illər Qərbin amansız istismarına məruz qalan "Qara qitə" ölkələrinin "soyuq müharibə"nin başa çatmasından sonra geosiyasi arena da çəkisinin artması Bakının kontinentlə siyasi-iqtisadi əlaqələrinin yaradılmasına və inkişaf etdirilməsinə təkan verir. Azərbaycanın Afrika siyasəti iki istiqamət üzrə həyata keçirilir. Bu siyasətin bir istiqamətini Afrikanın müsəlman dövlətləri ilə hərtərəfli münasibətlər yaratmaq, iqtisadi, siyasi, mədəni əlaqələr qurmaq, bu ölkələrin imkanlarından ölkəmizin daxili və xarici problemlərinin həllində, milli maraqlarımızın qorunmasında istifadə etmək təşkil edir.

Digər istiqamət isə qitənin digər ölkələri ilə münasibətlər üzərində qurulub. Xüsusən BMT çərçivəsində, beynəlxalq qurumlarda Afrikanın böyük, nüfuzlu dövlətlərinin dəstəyini qazanmaq, Azərbaycanın beynəlxalq hüquqlarının təmin olunmasında onların səsindən, mövqeyindən istifadə etmək müstəqil dövlətimizin xarici siyasət vəzifələrinə daxildir. Çünki Afrika ölkələri BMT üzvlərinin 13 faizini təşkil edir və istənilən səsvermədə ciddi faktor rolunu oynayırlar. Bundan başqa, "bitərəf dövlətlər" Beynəlxalq Frankofon Təşkilatının (BFT) yarıdan çoxunu, İslam Konfransı Təşkilatının (İKT) və Ərəb Dövlətləri Liqasının (ƏDL) üçdən birinə qədərini təşkil edir. Azərbaycanın Afrika dövlətləri ilə münasibətlərini yaxşılaşdırması beynəlxalq platformalarda ölkəmizin mövqeyinə uyğun məsələlərdə dəstək almaq üçün vacibdir. Azərbaycan Fransa və digər ölkələrin müstəmləkə siyasətinə qarşı mübarizə aparən və Afrika dövlətlərinə dəstək verən azsaylı ölkələrdən biridir.

Azərbaycanın beynəlxalq platformalarda müstəmləkəçilik siyasətinə qarşı açıq mövqe nümayiş etdirməsi Afrikada müsbət qarşılanır. Azərbaycanın Afrika dövlətlərinin siyasi və iqtisadi müstəqillik yolunda apardığı mübarizəyə həm diplomatik, həm də humanitar dəstək göstərir. Somali prezidenti Hasan Şeyx Mahmudun Azərbaycana ikigünlük rəsmi səfəri zamanı imzalanan sənədlər bu əməkdaşlığın yeni

Bakının "Ağ şəhər"dən "Qara qitə"yə uzanan siyasəti

Azərbaycan Yaxın Şərqdən uzaq Afrikaya qədər siyasi-iqtisadi, humanitar proseslərdə iştirak edir; bunun səbəbləri odur ki...

mərhələyə keçdiyini göstərir. Azərbaycan ədalətli və bərabərhüquqlu əməkdaşlıq prinsiplərinə sadıq qalaraq Afrika qitəsi ilə əlaqələrini daha da gücləndirmək niyyətindədir. Bu münasibətlər həm Azərbaycanın beynəlxalq nüfuzunun artmasına, həm də Afrikanın inkişafına töhfə verəcək. Azərbaycanın Afrika ölkələri ilə iqtisadi, siyasi və humanitar sahələrdə əlaqələrini daha da genişləndirməsi qarşılıqlı fayda gətirəcək və uzunmüddətli strateji tərəfdaşlığa zəmin yaradacaqdır.

Azərbaycanın Afrika, Şərqi Asiya və Cənubi Amerikanın geniş ərazilərinə daxil olması böyük proqnoz potensialına malikdir. Birincisi, Bakı əslində planetin "resurs anbarı" olan ölkələrdə öz mövqeyini möhkəmləndirir. Böyük qloballaşma dünyasına yenidən qədəm qoyan bu regionlara və ölkələrə təsir etmək üçün çox sərt rəqabət artıb baş verir.

Bir qayda olaraq, "birinci dərəcəli dövlətlər" - ABŞ, Fransa, Böyük Britaniya artıq çoxdan oradadır. Çin də eyni paradigmadə fəaliyyət göstərir, o cümlədən Rusiya da "sovet beynəlmiləçiliyi" ənənələrinin qalıqlarından istifadə edərək bu regionlara qayıtmağı hədəfləyib.

Azərbaycan bu kimi nəhəng dövlətlərlə Afrikada iqtisadi mövqelərini gücləndirməkdən çəkinmir. Bakının Afrika ölkələri ilə uğurlu əməkdaşlığının əsasları Azərbaycanın Qoşulmama Hərəkatına sədrliyi dövründə qoyulub.

Azərbaycan Avrasiya regionunun bir sıra ölkələri kimi Afrika ölkələri ilə də bir sıra iqtisadi sektorlar üzrə əməkdaşlığı dərinləşdirə bilər. Eyni zamanda xüsusən də Bakının əsas iqtisadi tərəfdaşları - Rusiya, Türkiyə, Çin və Fars körfəzinin ərəb ölkələri artıq Afrikada kifayət qədər fəal olduqları üçün Azərbaycan şirkətləri karbohidrogen yataqlarının işlənməsində və mədən layihələrində iştirak edə bilərlər.

Professor Qabil Hüseynlinin "Yeni Müsavat"a bildirdiyinə görə, Azərbaycanın Afrika ölkələri ilə əlaqələri Qoşulmama Hərəkatı və İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı platformalarında daha effektivdir. Onun fikrincə, COP29 konfransında iştirak edən Afrika dövlətlərinin hər biri ilə ayrılıqda münasibətlər inkişaf etməkdədir: "Azərbaycanın xarici siyasəti çoxşaxəlidir. Biz enerji məhsullarını Avropa qitəsinə ixrac edirik, Afrika qitəsinə isə neft-qaz satmasaq da, başqa sahələrdə əməkdaşlıqlar mövcuddur. Bizim Cənub-Şərqi Asiyadan Afrikaya qədər uzanan bir siyasət həyata keçiririk. Azərbaycan xüsusən son illərdə "qara qitə"yə açılmağa başladı. Bunun da daha çox siyasi səbəbləri var. Rəsmi Bakı BMT-də onların ciddi dəstəyini qazanıb. Qarabağ məsələsində Afrika ölkələri Azərbaycanla həmrəy olublar. Eynilə biz də Fransanın bu qitədəki müstəmləkəçilik siyasətinə qarşı həmin ölkələrlə həmrəylik nümayiş etdirmişik".

Q.Hüseynli hesab edir ki, Afrika qitəsi ilə kənd təsərrüfatı, balıqçılıq, yaşıl enerji, humanitar və təhsil sahələri üzrə əməkdaşlığın inkişafı üçün potensial mövcuddur: "Artıq ərazi ilə siyasət ölçülmür. Təkcə Avropaya baxmırıq, daha uzaqlara açılmaq hədəflərimiz var. Bu məsələdə Türkiyənin və Türk Dövlətləri Təşkilatının da mühüm rolunu qeyd etmək lazımdır. Azərbaycan Yaxın Şərqdən uzaq Afrikaya qədər siyasi-iqtisadi, humanitar proseslərdə iştirak edir. Onu da deməliyəm ki, 2011-ci ildən Azərbaycan Afrika İttifaqı yanında müşahidəçi statusu qazanıb. O dövrdə qeyri-üzv dövlət olan Azərbaycanın Somaliyə maliyyə töhfəsi olub. Həmçinin ASAN Xidmət modelinin Afrikada tətbiqi üçün təcrübəmizdən istifadə olunub. Bundan əlavə, hələ SSRİ dövründə Afrika ölkələrindən tələbələr Azərbaycanın ali məktəblərində təhsil alırdılar. Onlar bu gün də ölkəmizlə əlaqələrini kəsmirlər. Dövlət bu əlaqələri daha da inkişaf etdirərək özünü Afrika qitəsi ölkələrinin yaxın dostu kimi tanıda bilib. Bakı koronavirus pandemiyası zamanı vaksin ala bilməyən ölkələrə yardım göstərib. Bu gün Azərbaycan neokolonializmə qarşı mübarizədə Afrika ölkələrinin yanındadır, Bakı Təşəbbüs Qrupunun yaradılması Afrika qitəsində müsbət qarşılanır və dəstəklənir".

□ **Emil SALAMOĞLU, "Yeni Müsavat"**

Erməni hərbiçilər diversiya təlimləri keçir - yeni savaşa hazırılıq?

İrəvanın təhlükəli layihələrdə yer alması gərginliyi tətikləyir; İran susur, Rusiya ABŞ ilə Ukrayna danışıqlarına diqqət kəsilib, Azərbaycan narazıdır; Bakıdan etirazlar

Ermenistan ordusunun bir qrup hərbi qulluqçusu ABŞ-dakı "Hoenfels" hərbi bazasında keçirilən "Joint Resolve-2025" hərbi təlimlərində iştirak edir. APA Ermənistan mətbuatına istinadən xəbər verir ki, Ermənistan sözügedən manevrlərə ilk dəfə olaraq Hərbi Polisin şəxsi heyətindən formalaşdırılan batalyonla qatılıb. Məlumatla görə, Ermənistan hərbiçiləri xüsusi əhəmiyyətli obyektlərin mühafizəsi, diversiya-kəşfiyyat qruplarının zərərsizləşdirilməsi, eləcə də təlim proqramına uyğun digər manevrlərin icrasında iştirak edir.

Yada salmaq ki, yanvarın 14-də Ermənistan və Amerika Birleşmiş Ştatları arasında strateji tərəfdaşlıq haqqında xartiya imzalanıb. Azərbaycan bu sənədi İrəvanın regionda sülh və sabitliyə xidmət etməyən son dərcə riskli addımı kimi qiymətləndirir. Çünki sənədə bir çox sahələr üzrə ABŞ-ın Ermənistanla göstərməyi dəstək elementləri müəyyən mənada əksini tapıb. İki ölkə arasında məlum sənəddən əvvəl də ABŞ və Ermənistan hərbi sahədə əməkdaşlıq edirdi. Rəsmi Vaşinqtonun hərbi strukturlarının Ermənistan Müdafiə Nazirliyində fəaliyyət göstərməsi, müxtəlif zamanlarda iki ölkənin silahlı birləşmələrinin birgə təlim keçməsi, hətta təlim müddəti bitdikdən sonra həmin hərbiçilərin ABŞ-a geri qayıdıb-qayıtmamasının məlum olmaması buna nümunədir. Belə iddialar da var ki, ABŞ-ın hərbi böliüyünün bir hissəsi hazırda da Ermənistandır.

Qeyd edək ki, ötən ilin yayında Ermənistanda "Eagle Partner 2024" adlı Ermənistan-ABŞ birgə təlimləri keçirilmişdi. Təlimlərdə Ermənistan Silahlı Qüvvələrinin sülhməramlı briqadasının, ABŞ-ın Avropa və Afrikadakı ordusunun və Kanzas Milli Qvardiyasının hərbiçiləri iştirak

etdirdilər. Ermənistanda hərbi bazası olan Rusiyanı da qıçıqlandıran bu hərbi əməkdaşlığın intensiv xarakter alması təbii ki, narahatlıq doğurur. Təsədüfi deyil ki, Rusiya sərhədçiləri İrəvanın Zvartnots hava limanını tərk edən kimi, ABŞ-ın hərbi təyinatlı yükləri hava limanına endi. Bunun ardınca Qərbi Zəngəzurda ABŞ-a məxsus hərbi bazanın qurulacağı xəbəri döviyyəyə buraxıldı. Bu ərazi həm də İranın "qulağının dibini" sayıla bilər. Maraqlısı budur ki, İran da bütün bu proseslərə biganə qalmaqdadır.

Ekspertlər necə düşünür, Ermənistan-ABŞ hərbi əməkdaşlığı Azərbaycan üçün hansı təhlükələr vəd edir? Faktiki olaraq İrəvanın təhlükəli layihələrdə yer alması gərginliyi tətikləyir. Bu durumda isə İran susur, Ermənistandan çıxarılması planı işə salınan Rusiya ABŞ-la Ukrayna danışıqlarına diqqət kəsilib, Azərbaycan təbii olaraq narazıdır. Çünki birgə təlimlərin həyata keçirilməsi ilə paralel şəkildə Ermənistan döyüş mövqelərini gücləndirir.

Sosial Tədqiqatlar Mərkəzinin icraçı direktoru Sahib Məmmədov bildirdi ki, əvvəlki administrasiya, xüsusən USAİD Ermənistanla xüsusi diqqət yetirirdi: "Blinkenin son

iş günlərində Ermənistanla strateji tərəfdaşlıq haqqında xartiya imzalanması, USAİD-in Ermənistanla ayrılan yardımlarını 120 milyondan 250 milyona qədər artırması və sair məsələləri nəzərdə tuturam. Bundan əvvəl USAİD rəhbəri Samanta Paur tərəfindən təşkil olunan "demokratiya sammitlərinə" Paşinyanın dəvəti, "erməni soyqırımının" tanınması və s. Bütün bunlar Bayden administrasiyasının erməniçiliyə xüsusi diqqətinin nəticəsi idi. Hazırda bəzi əvvəldən planlaşdırılan layihələr davam edir". S.Məmmədovun sözlərinə görə, baxmayaraq ki, ABŞ xarici yardımları müvəqqəti olaraq dondurub, amma bu hərbi xarakterli yardımları əhatə etmir. Bu baxımdan hazırda "Hoenfels" hərbi bazasında keçirilən "Joint Resolve-2025" hərbi təlimlərində Ermənistanın hərbi polisinin kiçik qrupunun iştirakından o qədər də narahat olmağa dəyməz: "Bununla belə, bu, Ermənistan üçün çox vacibdir. Ermənistan hakimiyyəti və erməni lobbisi yeni administrasiya ilə əlaqələrin möhkəmləndirilməsi üçün ciddi səylər göstərir və onu da nəzərə almalıyıq ki, yeni administrasiyada da xeyli erməni lobbisi ilə əlaqəsi olanlar var. Ermənistanın ABŞ və Avropa İttifaqı ilə hərbi əməkdaşlığı genişləndirməsi ilk növbədə Rusiyanı narahat etməlidir. Amma görünən budur ki, Rusiya Ermənistanın bütün demarşlarına, o cümlədən hərbi sahədə Rusiyaya düşmən olan dövlətlərlə əməkdaşlığına tolerant münasibəti davam etdirir. Görünür, onlar bunun sadəcə bir imitasiya olması qənaətinədir. Azərbaycan sülh məsələsini gündəlikdən çıxarmayıb və çıxarmağa da hazırlaşmır. Ermənistan isə hələ də mövqeyini müəyyənləşdirə bilməyib. Hələ də rəsmi İrəvanın verdiyi bəyanatlar və açıqlamalarla əməlləri arasında kəskin fərqlər qalmaqdadır. Ona görə də biz sülh planımızı saxlamaqla regionda baş verəcək istənilən gedişata hazır olmalıyıq".

Türkiyənin Erciyes Universitetinin professoru Qafar Çaxmaqlı qeyd etdi ki, Ermənistanla ABŞ arasında əməkdaşlıq xartiyası imzalanandan sonra Ermənistan hərbiçiləri bu ölkədə keçirilən təlimlərdə iştirak edir: "Bu, artıq intensiv xarakter alacaq. Ermənistan da ABŞ hərbiçilərinin əməkdaşlıq çərçivəsində hərbi tədbirlərə qatılacağı istisna deyil. Əlbəttə, ilk növbədə bu cür əməkdaşlıq Azərbaycanı narahat etməlidir. Azərbaycan da NATO çərçivəsində ABŞ-la belə hərbi əməkdaşlıq çərçivəsində olmalıdır ki, müəyyən riskləri azalda bilsin". **İranın sükutlu mövqeyinə gəlincə, Q.Çaxmaqlı hesab edir ki, rəsmi Tehranın bu mövqeyi suallar yaradır:** "Cənub qonşumuzun nədən bu gəlişmələrə reaksiya verməməsi suallar doğurur və ehtimal ki, İranla Ermənistan arasında bu, müəyyən gərginlik yaradacaq. Güman ki, yaxın günlərdə

İlham Rəhimov: "'Putinin qisası' iddiaları yalandır"

Son günlərdə bəzi KİV-lərdə Rusiya Prezidenti Vladimir Putinin Azərbaycana qarşı qisas tədbiri olaraq azərbaycanlılara məxsus bazarların bağlanması ilə bağlı yayılan xəbərlər həqiqəti əks etdirmir.

Məsələ ilə bağlı azərbaycanlı xeyriyyəçi iş adamı, professor İlham Rəhimov Musavat.com-a açıqlama verib.

Rəhimov bildirib ki, yayılan məlumatlar tamamilə əsassızdır və realıqla uzlaşmır: "Bu barədə yayılan xəbərlər, o cümlədən Qod Nisanova və mənə məxsus olan logistika və ticarət mərkəzlərində hər hansı yoxlamaların aparılması, yaxud qisas tədbirlərinin həyata keçirilməsi kökündən yanlış məlumatlardır. Bunu ya bilməyərək, ya da bilərəkdən yayırlar."

Qeyd edək ki, son günlərdə bəzi media orqanlarında, o cümlədən də Rusiyanın saytlarında Moskvanın Azərbaycanla münasibətlərdə gərginliyi artırdığı və bu çərçivədə azərbaycanlı iş adamlarına məxsus logistika və ticarət mərkəzlərinin fəaliyyətinə maneələr yaratdığı ilə bağlı məlumatlar yayılmışdı. Lakin professor İlham Rəhimovun açıqlaması bu iddiaların həqiqətə uyğun olmadığını ortaya çıxartdı.

ABŞ müdafiə naziri: "Ukraynanın NATO-ya üzvlüyü qeyri-realdır"

Ukraynanın 2014-cü ildən əvvəlki sərhədlərinə qayıtması və NATO-ya üzvlük məsələsi qeyri-real hədəflərdir və bu, Rusiya ilə gələcək sülh sazişindən çıxarılmalıdır.

Teleqraf xəbər verir ki, bu fikirləri ABŞ-ın müdafiə naziri Piti Heqset Brüsseldə Ukraynaya silah tədarükünü koordinasiya edən Qərb təmas qrupunun iclasında səsləndirib.

Belçikanın paytaxtı Brüsseldə 46 ölkəni əhatə edən təmas qrupunun iclasında çıxış edən Heqset bildirib ki, ABŞ prezidenti Donald Tramp Rusiya ilə müharibəni "diplomatiya yolu ilə" bitirmək niyyətindədir.

"Biz də sizin kimi suveren və fəxrli Ukrayna istəyirik. Ancaq Ukraynanın 2014-cü ildən əvvəlki sərhədlərinə qayıtmağın qeyri-real məqsəd olduğunu dərk etməliyik. Bu xəyali məqsədə nail olmaq yalnız müharibəni uzadacaq və daha çox iztirablara səbəb olacaq", - Pentaqon rəhbəri qeyd edib.

Onun sözlərinə görə, Ukrayna üçün davamlı sülh müharibənin yenidən başlamamasını təmin edəcək təhlükəsizlik təminatlarını ehtiva etməlidir: "Bu, Minsk 3.0 olmamalıdır".

Müdafiə naziri həmçinin ABŞ administrasiyasının rəsmi Kiyevin NATO-ya üzvlük məsələsinin danışıqlar yolu ilə həllinə inanmadığını vurğulayıb və Amerika qoşunlarının Ukraynada mümkün sülh sazişinin sabitliyini təmin etmək üçün heç bir sülhməramlı missiyanın bir hissəsi olmayacağını diqqətə çatdırıb.

İranın reaksiyasının nə olacağını şahidi olacağıq. Amerika ilə əməkdaşlığı İranın maraqlarından üstün tutmasının iki ölkə arasında gərginliyə səbəb olacağını düşünürəm".

Politoloq Məhəmməd Əsədullazadə bildirdi ki, Ermənistan hərbiçilərinə ABŞ hərbiçilərinin diversiya və hücum təlimləri keçirməsi adı ilə bu ölkədə yerləşməsi Tehrana qarşı Vaşinqtonun hərbi addımlarının bir hissəsidir: "Həmçinin bu, Rusiyaya qarşı prosesin tərkib hissəsidir. Amma məsələnin digər tərəfi var ki, Azərbaycanla Ermənistan arasında sülh müqaviləsi bağlanmayıb. Bu ölkədə revanşist əhval-ruhiyyəsi qalmaqdadır. Ermənistan ordusunun təkmilləşdirilməsi bir növ Azərbaycan üçün də müəyyən yeni çağırışlardır. Göründüyü kimi, Ermənistan regionda militarist siyasət aparır və regional təhlükəsizliyi təhdid edir. Avropa İttifaqı mülki missiyasına qoşularaq erməni hərbiçiləri sərhədə yaxınlaşıb, müşahidələr aparır". **M.Əsədullazadə ABŞ-ın Ermənistanı Azərbaycana qarşı hərbi təcavüzə sövq edəcəyini düşündürür. Amma hesab edir ki, ABŞ hərbiçilərinin Ermənistanla qalması İran üçün təhdiddir:** "Tehran rejimi hesab edir ki, bu, Azərbaycana və Rusiyaya aiddir. Amma erməni rəsmiləri Tehrani aldadır. Hər iki tərəf yalan diplomatiya siyasəti həyata keçirib. İran bir də ayılacaq ki, Ermənistandan İran izlənilir. ABŞ üçün İran siyasəti prioritet təşkil edir. Ona görə də Tramp Ermənistanla strateji tərəfdaşlığı məhz İrana qarşı olduğunu bildiyinə görə hərbiçilərin Ermənistanla qalmasına "yaşıl işıq" yandırıb. İran və tərəfdaşları Ermənistanla gəlir. Onlar ABŞ kəşfiyyatının toruna keçir və əməkdaşlığa cəlb olunurlar. Ermənistan ABŞ-ın İran siyasətində bir növ pladsarm olacaq. İran isə "təhlükə"ni Azərbaycandan görür. Halbuki İranın dərdi Azərbaycanın güclənməsidir. Tehran rejimi bilir ki, Azərbaycandan ona təhdid olmayacaq. Sadəcə, müstəqil Azərbaycan İran üçün təhlükə qəbul edilir. Bu da onların primitiv və türkofob siyasətindən irəli gəlir".

□ **E.PASASOY,**
"Yeni Müsavat"

Sosial şəbəkələrdə müəllimlərin işə qəbulu (MİQ) və sertifikasiya imtahanlarının təşkilinin Dövlət İmtahan Mərkəzinə (DİM) verilməsi ilə bağlı təkliflər səsləndirilir.

Xatırladaq ki, son olaraq 4 minə yaxın müəllim təkrar sertifikasiya imtahanından keçə bilməyib. Müəllimlərə portal.edu.az platformasının "Sertifikatlaşdırma" bölməsinə daxil olmaqla şikayət vermək üçün şərait yaradılıb, amma yenə də imtahanlardan narazı qalanların sayı azalmayıb. Azərbaycan dili, ədəbiyyat, ibtidai sinif müəllimləri üçün təkrar sertifikatlaşdırma imtahanlarında nəticələr çox aşağı oldu: 7296 müəllimdən 3424 ibtidai sinif, 485 Azərbaycan dili və ədəbiyyat müəllimi təkrar sertifikatlaşdırma prosesinin test imtahanı mərhələsindən keçdi.

Daha sonra riyaziyyat müəllimləri sertifikatlaşdırma imtahanları verdi. Prosesə cəlb olunan 8580 riyaziyyat müəlliminin nəticələri fərqli oldu. Təkcə 38 nəfər maksimum - 60 bal topladı. 50 balı keçənlər də çoxluq təşkil edir.

O zaman belə iddialar ortaya çıxdı ki, Azərbaycan dili, ədəbiyyat və ibtidai sinif mü-

Sertifikasiya imtahanını Təhsil Nazirliyindən almaq təklifi

Ekspertlərə görə, müəllimlərin işə qəbulu və sertifikasiya imtahanlarının təşkilinin Dövlət İmtahan Mərkəzinə verilməsi yaxşı addım olardı, amma...

Mərkəzinə verilməsinin tərəfdarıdır: "Müəllimlərin işə qəbulu müsabiqəsi artıq 2011-ci ildən etibarən Elm və Təhsil Nazirliyi tərəfindən mərkəzləşdirilmiş qaydada keçirilir və təhsil sahəsindəki uğurlardan biri hesab olunur. Hər il 60 min nəfər müəllimlərin işə qəbulu müsabiqəsində iştirak edir. Bu 60 min nəfərin bir hissəsi hazırda sistemdə çalışan müəllimlər, digər hissəsi isə yeni müəllim olmaq istəyənlərdir. Lakin indiyədək bu 60 min nəfərin nə qədərinin sistemdə işlədiyi, nə qədərinin yeni namizəd olduğu barədə rəsmi məlumat verilməyib.

avinlərinin, ümumilikdə təhsillə bağlı - o cümlədən peşə təhsili sahəsində - bütün imtahanlar Dövlət İmtahan Mərkəzi tərəfindən keçirilsin".

Təhsil eksperti Kamran Əsədov isə bildirir ki, səsləndirilən təkliflərin məqsədi imtahanların şəffaflığını və obyektivliyini artırmaqdır: "Dövlət İmtahan Mərkəzinin uzun illər ərzində imtahanların təşkilində topladığı təcrübə nəzərə alınmalıdır. İmtahanların mərkəzləşdirilmiş şəkildə keçirilməsi və qiymətləndirilməsinin vahid sistemə əsaslanması DİM-in güclü təcrübələri hesab oluna bilər. Əgər

yaradır. DİM-in işə imtahanların təşkilində daha müstəqil olduğu və bu cür neqativ halların qarşısını almaq üçün daha ciddi nəzarət mexanizmlərinə malik olduğu bildirilir. Bu baxımdan, DİM-in MİQ və sertifikasiya imtahanlarını təşkil etməsi bu sahədə şəffaflığı və ədaləti artırmaq baxımından müəyyən üstünlüklər təmin edə bilər.

Həmçinin DİM hazırda bir çox imtahanları, o cümlədən ali məktəblərə qəbul və dövlət qulluğu imtahanlarını təşkil edir. MİQ və sertifikasiya imtahanlarının da DİM-ə verilməsi bu qurumun üzərinə əla-

Azərbaycanda hansı fənn müəllimləri nə qədər maaş alır?

Son illərdə təhsil sahəsində ən çox müzakirə edilən məsələlərdən biri orta məktəb müəllimlərinin maaşıdır. Mətbuatda və sosial şəbəkələrdə bəzi müəllimlər maaşlarının az olmasından şikayətlənir, digərləri maaşların normal olduğunu düşünür.

Bir neçə gün əvvəl elm və təhsil naziri Emin Əmrullayev brifinq zamanı qarşıdakı illərdə müəllimlərin sayının azalacağını, maaşlarının artacağını bildirib. "Hazırda biz təhsil sistemində mühüm dəyişikliklər etmək yolundayıq... Düzünü desək, əgər bu islahatları həyata keçirməsək, bəzi müəllimlər, sözün əsl və ya məcazi mənasında, daha 20-30 il sistemdə qalacaq və bu, təhsil üçün müsbət nəticələr verməyəcək. Əgər 2026-cı ilə qədər uğur qazansaq, müəllimlərin sayı azalacaq, lakin hər bir müəllimin dərslər saatı artacaq, bu da onların maaşlarının yüksəlməsinə səbəb olacaq. Eyni zamanda sistemdə çalışan gənclərin sayı 20%-ə qədər artacaq", - deyərək əlavə edib.

Elm və Təhsil Nazirliyindən bildirilib ki, 2024/2025-ci tədris ili üçün ümumtəhsil müəssisələrində çalışan müəllimlərin sayı 134 396 nəfər olub.

Maaş məsələsinə gəlincə, hazırda sertifikatlaşdırma da yüksək nəticə göstərən müəllimlərin orta aylıq əməkhaqqı təxminən 1295 manat, sertifikatlaşdırma da uğur qazanmış digər heyət üzrə isə 980 manat təşkil edir. Bildirilib ki, müəllimlərin aylıq vəzifə maaşı tədris etdikləri dərslər saatından birbaşa asılıdır.

Qeyd edək ki, Azərbaycanda ümumilikdə 64901 nəfər sertifikatlaşdırma prosesinə cəlb edilib. Proses çərçivəsində 55510 müəllimin maaşına əlavələr edilib.

İndiyədək Azərbaycan dili və ədəbiyyat, ibtidai sinif, riyaziyyat və xarici dil müəllimləri sertifikatlaşdırma prosesinə cəlb olunub.

İbtidai sinif müəllimlərinin orta aylıq əməkhaqqı sertifikatlaşdırmadan əvvəl 748 manat olub. Sertifikasiyada yüksək nəticə göstərənlərin orta aylıq maaşı 1167 manat, qənaətbəxş nəticə göstərənlər 880 manat olub.

Azərbaycan dili və ədəbiyyat müəllimlərinin orta aylıq əməkhaqqı sertifikatlaşdırmadan əvvəl 841 manat olub. Sertifikasiyada yüksək nəticə göstərənlərin orta aylıq maaşı 1355 manat, qənaətbəxş nəticə göstərənlər 1071 manat olub.

Riyaziyyat müəllimlərinin orta aylıq əməkhaqqı sertifikatlaşdırmadan əvvəl 1016 manat olub. Sertifikasiyada yüksək nəticə göstərənlərin orta aylıq maaşı 1407 manat, qənaətbəxş nəticə göstərənlər 1142 manat olub.

Xarici dil müəllimlərinin orta aylıq əməkhaqqı sertifikatlaşdırmadan əvvəl 888 manat olub. Sertifikasiyada yüksək nəticə göstərənlərin orta aylıq maaşı 1342 manat, qənaətbəxş nəticə göstərənlər 1016 manat olub.

Qeyd edək ki, sözügedən rəqəmlər vergilər daxil olmaqla, hesablanan məbləğdir.

əllimlərinin sualları çətin, riyaziyyat müəllimlərinin sualları isə asan olub.

Milli Məclisin Elm və təhsil komitəsinin üzvü Ceyhun Məmmədov sertifikatlaşdırma prosesinin DİM-ə verilməsi haqda danışır: "Sözügedən məsələlər ölkə rəhbərliyinin və Nazirlər Kabinetinin qərarları ilə tənzimlənir. Biz nəzərə almalıyıq ki, proses çox mürəkkəbdir. Bunu həyata keçirmək o qədər də asan deyil. Yanaşmalarda müəyyən qədər həqiqət payı var. Nazirliyin də burada təbii ki, öz mövqeyi var. Gələcəkdə müəllimlərin işə qəbulu və sertifikasiya imtahanlarının DİM tərəfindən həyata keçirilməsi məsələsinə baxıla bilər. Çünki bu mərkəzin zəngin təcrübəsi, böyük imkanları var".

Bəs təhsil ekspertlərinin bu məsələdə mövqeyi necədir?

Təhsil eksperti Elşən Qafarov mövzu ilə bağlı "Yeni Müsavat"a qeyd edib ki, müəllimlərin işə qəbulu (MİQ) və sertifikasiya imtahanlarının təşkilinin Dövlət İmtahan

Mərkəzinə verilməsinin tərəfdarıdır. Dövlət İmtahan Mərkəzi bu prosesi öz üzərinə götürsə, təbii ki, bütün imtahanların, o cümlədən sertifikatlaşdırma və direktor-müavinlərin işə qəbulu sistemini də həyata keçirməsi daha yaxşı olardı. Çünki dövlətin yaratdığı publik hüquqi şəxs DİM-dir. Beynəlxalq təcrübədə bu kimi qurumların mövcud olduğu ölkələrdə ayrı-ayrı qurumlar özlərinə ayrıca imtahan mərkəzləri yaratmır və müxtəlif imtahanları özləri keçirmirlər. Xüsusilə sertifikatlaşdırma prosesi ciddi təşkilati problemlər yaşayır. Köçürmələr və digər qayda pozuntuları kütləvi hal alır və bu da haqlı narazılığa səbəb olur. Baxmayaraq ki, müəllimlərin işə qəbulu müsabiqəsində bu hallar yoxdur və daha ciddi nəzarət həyata keçirilir, ümumiyyətlə, mən tərəfdarıyam ki, təkcə müəllimlərin işə qəbulu müsabiqəsi deyil, həm sertifikatlaşdırma imtahanı, həm direktor və direktor mü-

MİQ və sertifikasiya imtahanları DİM tərəfindən təşkil olunsun, bu, imtahanların daha sistemli və standart bir qurum tərəfindən həyata keçirilməsinə imkan yarada bilər. Digər tərəfdən, müəllimlərin işə qəbulu və sertifikatlaşdırma prosesinin Təhsil Nazirliyi tərəfindən təşkil edilməsi bu quruma təhsil siyasətinə uyğun kadr seçmək baxımından daha çox səlahiyyət verir. Təhsil Nazirliyi müəllimlərin hansı bacarıqlara malik olması, hansı pedaqoji yanaşmalara uyğun olub-olmaması ilə bağlı daha dəqiq təsəvvürə malikdir. Əgər imtahan prosesi DİM-in nəzarətinə keçərsə, bu, müəllimlərin seçimi və sertifikatlaşdırması ilə bağlı Təhsil Nazirliyinin qərarvermə mexanizminə təsir edə bilər. MİQ və sertifikasiya imtahanlarının təşkilində olan problemləri nəzərə alsaq, bəzi namizədlər imtahan suallarının əvvəlcədən sızdırılması və qiymətləndirmə prosesində şəffaflıq problemlərinin mövcudluğunu qeyd edirlər. Bu cür problemlər bəzi namizədlərdə prosese qarşı inamsızlıq

və yük qoyacaq. Bu, təşkilati problemlərə və imtahanların gecikməsinə səbəb ola bilər. Həmçinin DİM əsasən akademik biliklərin yoxlanılması ilə məşğuldur, lakin müəllimlərin işə qəbulu və sertifikatlaşdırma üçün yalnız akademik biliklər yox, həm də pedaqoji bacarıqlar və metodika üzrə qiymətləndirmə vacibdir. Belə olan halda, DİM-in bu prosesi nə dərəcədə hazır olması da sual altındadır.

Beynəlxalq təcrübəyə nəzər yetirsək, müəllimlərin işə qəbulu və sertifikatlaşdırma prosesi müxtəlif ölkələrdə fərqli qurumlar tərəfindən həyata keçirilir. Məsələn, Finlandiyada bu proses universitetlər və məktəb rəhbərləri tərəfindən həyata keçirilir, ABŞ-da isə müəllimlərin lisenziyalaşdırılması və imtahanların təşkilati müxtəlif ştat qurumları tərəfindən icra edilir. Bəzi Avropa ölkələrində müəllimlərin sertifikatlaşdırma müstəqil təhsil agentlikləri tərəfindən aparılır. Bu modeldə əsas məqsəd həm müəllimlərin peşəkar bilik və bacarıqlarının yoxlanıl-

ması, həm də onların işə qəbul prosesində məktəblərin və təhsil nazirliyinin maraqlarının qorunmasıdır.

Azərbaycan kontekstində bu prosesin effektiv şəkildə həyata keçirilməsi üçün alternativ modellər də nəzərdən keçirilə bilər. Məsələn, MİQ və sertifikatlaşdırma imtahanlarının təşkilində Təhsil Nazirliyi və DİM-in birgə əməkdaşlıq modeli tətbiq edilə bilər. Bu halda,

imtahan suallarının hazırlanması və təşkilati məsələlər DİM tərəfindən həyata keçirilə bilər, lakin müəllimlərin qiymətləndirilməsi və işə qəbulu Təhsil Nazirliyinin səlahiyyətinə qala bilər. Bu, həm şəffaflıq problemlərini aradan qaldırır, həm də müəllimlərin peşəkarlıq səviyyəsinə uyğun seçilməsinə imkan yaradır".

□ **Xalidə GƏRAY,**
"Yeni Müsavat"

Ümumdünya Ticarət Təşkilatı (ÜTT) 1995-ci ildə yaradılıb. Təşkilatın qərargahı İsveçrənin Cenevrə şəhərində yerləşir. Ən gənc beynəlxalq təşkilatlardan olan ÜTT əsası 1947-ci ildə qoyulmuş Tariflər və Ticarət üzrə Baş Sazişin (GATT) davamçısıdır. Dünya ticarətinin 98%-dən çoxu ÜTT-yə üzv ölkələrin payına düşür. ÜTT çoxtərəfli ticarət sazişləri əsasında ölkələrarası ticarət münasibətlərinin tənzimlənməsini həyata keçirir.

Təşkilatın normativ-hüquqi bazasını çoxtərəfli ticarət sazişləri təşkil edir. Bu sazişlər əmtəə və xidmətlərlə ticarəti, əqli mülkiyyət, ticarət siyasətinin icmalı və mübahisələrin həlli məsələlərini tənzimləyir. ÜTT-nin əsas məqsədi beynəlxalq ticarətin maksimum dərəcədə liberallaşdırılması və onun möhkəm əsaslarının yaradılması, bununla da iqtisadi inkişafın artırılması və insanların həyat səviyyəsinin yaxşılaşdırılmasıdır. Dünya ticarətinin 98 faizi ÜTT-yə üzv olan ölkələrin payına düşür. Demək olar ki, bütün postsovet ölkələri artıq bu təşkilata üzv olub. Rusiya və Qazaxıstan sonuncu üzv olan ölkələrdir. Qonşu Ermənistan, Gürcüstan isə 2003-2004-cü ildən üzvdürlər. Azərbaycan isə ÜTT-ə üzvü deyil. Azərbaycanın ÜTT-yə üzv olma niyyətini əks etdirən mürciət 23 iyun 1997-ci il tarixində ÜTT Katibliyinə təqdim edilmiş və həmin ildən Azərbaycan ÜTT-yə qəbul prosesinə və bu təşkilatla əməkdaşlığa başlayıb. Bu müddət ərzində ölkəmiz qanunvericiliyini ÜTT-nin tələblərinə uyğunlaşdırmaq və təşkilata üzv olmaq üçün müxtəlif islahatlar həyata keçirib. Məsələn, "Standartlaşdırma haqqında", "Texniki tənzimləmə haqqında" və "Qida təhlükəsizliyi haqqında" qanunlar qəbul edilib.

2024-cü ilin 6 iyun tarixində ÜTT-nin baş direktoru xanım Nqozi Okonjo-Iwealanın Azərbaycana səfəri zamanı Prezident İlham Əliyevlə görüş keçirilib və Azərbaycanın ÜTT-yə üzvlük prosesi müzakirə edilib. Bu görüşdə təşkilata üzvlüyün Azərbaycan iqtisadiyyatı üçün potensial faydaları və riskləri də nəzərdən keçirilib. Qeyd edilib ki, ÜTT-yə üzvlük Azərbaycanın dünya iqtisadiyyatına inteqrasiyasını sürətləndirəcək, ticarət əməliyyatlarını ümumi qaydalar əsasında həyata keçirməyə və beynəlxalq ticarət mübahisələrinin həlli mexanizmlərindən istifadə etməyə imkan verəcəkdir. Bununla yanaşı, üzvlük prosesi çərçivəsində kənd təsərrüfatı sektoruna dövlət dəstəyi və digər məsələlər üzrə danışıqlar davam etdirilir.

Prezident İlham Əliyev Davosda Çinin CGTN

Ümumdünya Ticarət Təşkilatı ilə saziş - Azərbaycanın şərtləri

İqtisadçı deputat hesab edir ki, tarifləşmədə vahid istiqamət götürülməlidir, çünki...

(China Global Television Network) telekanalına müsahibəsində bu barədə geniş danışdı: "Baxmayaraq, uzun illərdir, deyərdim, bir neçə onilliklərdə ki, danışıqların aktiv mərhələsindəyik. Bu prosesin məntiqi yekunlaşmamasının səbəbi proteksionizm, ikili standartlar, tariflərdir. Bütün bunlar isə Ümumdünya Ticarət Təşkilatının təməl dəyərlərinə ziddir. Biz görürük ki, ölkələr öz bazarlarını qorumaq üçün tarifləri tətbiq edir, proteksionizm üsullarından istifadə edirlər və bu da Ümumdünya Ticarət Təşkilatının prinsiplərinə tamamilə ziddir. Buna görə də biz danışıqlar prosesindəyik. Lakin biz üstünlükləri və zəif tərəfləri ciddi qiymətləndiririk. Bizi narahat edən məqamlardan biri bizim indi müzakirə etdiyimiz mövzudur. Digəri isə ondan ibarətdir ki, bizim sənayemiz və ixrac potensialımız bunun üçün yaxşı hazır olmalıdır. Çünki bu vaxtdək bizim ixracın əsas hissəsi qazıntı enerji növləridir. Bunun üçün Ümumdünya Ticarət Təşkilatına üzv olmaq lazım deyil. Ölkə əmtəələrini bazarda satır".

Dövlət başçısı əlavə edib ki, beləliklə, bazarlarını bütün dünyaya açmaqla ÜTT-yə üzv ölkələr rəqabəti artıracaq. Amma eyni zamanda onlar yerli istehsalçıların maraqlarına ziyan vura bilərlər: "Be-

ləliklə, biz bu prosesi balanslaşdırırıq və gələcək danışıqlar prosesində maksimum müsbət şərtləri əldə etməyə çalışırıq. Mən artıq demişəm ki, Azərbaycanın iqtisadiyyatı özünü təmin edir. Bizim ÜDM-ə münasibətdə ən aşağı səviyyəli xarici borcumuz var. Bizim konvertasiya oluna bilən valyuta ehtiyatlarımız xarici borcumuzu 14 dəfə üstələyir. Beləliklə, hər hansı əlavə bir imtiyaz lazım deyil. Biz malik olduğlarımızı itirmək istəmirik. Lakin təşkilata qoşulma ilə bağlı bütün təkliflərimiz, - istər ikitərəfli əlaqələr istiqamətində ölkələrlə danışıqlar prosesində, istərsə də ümumilikdə təşkilatla bağlı, - qəbul olunarsa, hesab edirik ki, proses daha da rəvan gedər".

Yerli ekspertlərə görə, Azərbaycanın ÜTT-yə üzv olması bir sıra dividendlər vəd edir. Belə ki, ixrac imkanlarımızı reallaşdırmaq üçün xarici bazarlara daha asan daxil olmaq, fiskal məhdudiyyətlərlə üzleşməmək, xarici investisiyaların cəlb edilməsi üçün daha əlverişli platformaya sahib olmaq, texnologiyaların mübadiləsini asanlaşdırmaq, rəqabət mühitini global etməklə yerli şirkətlərin inkişafına nail olmaq - bunlar əsas hədəf və dividendlərdir.

Bu arada, Trampın idxal vergilərini artırmaq planları Ümumdünya Ticarət Təşki-

latının sistemində əhəmiyyətli təsir göstərə bilər. Bu addımlar global ticarət müharibəsinə və nəticədə global tənəzzülə səbəb ola bilər. Mütəxəssislər hesab edirlər ki, Trampın Çin və digər ölkələrdən idxal olunan mallara rüsumların artırılması təklifi global iqtisadiyyata mənfi təsir göstərəcək.

Bundan əlavə, Trampın ÜTT-ni tənqid edərək, təşkilatdan çıxmaqla hədələməsi də qurumun fəaliyyətinə mənfi təsir göstərə bilər. Politoloqlar qeyd edirlər ki, Trampın bu bəyanatları ciddi qəbul edilməlidir və əgər ABŞ həqiqətən də ÜTT-dən çıxarsa, bu, dünya ticarətinə ciddi təsir göstərəcək.

Ümumilikdə, Trampın idxal vergilərini artırmaq və ÜTT-yə qarşı tənqidləri global ticarət sistemində gərginləşdirəcək səbəb ola bilər və ÜTT-nin rolunu zəiflədə bilər.

İqtisadçı millət vəkili Aydın Hüseynov mövzu ilə bağlı "Yeni Müsavat"a deyib ki, ölkədə aparılan iqtisadi siyasətin ən mühüm istiqamətlərindən biri Azərbaycanın ixrac potensialının artırılmasıdır: "Yeni rəqabətqabiliyyətli, ixracöbünməli məhsulların dünya bazarına çıxarılmasıdır. Hazırda biz neft-qaz məhsulları ilə dünya bazarında iştirak edirik və başlıca məqsədimiz qeyri-neft məhsullarının ixracını daha da genişləndirməkdir. Qeyri-neft məhsullarının dünya baza-

rına çıxarılması istiqamətində ildən-ildə müsbət nəticələr əldə olunur və bu sahədə mühüm addımlar atılır. Ümumdünya Ticarət Təşkilatına qoşulmaqda başlıca məqsədlərdən biri də Azərbaycan məhsullarının beynəlxalq bazarlara çıxış imkanlarını genişləndirməkdir. Digər tərəfdən, ən başlıca məqsəd daxili bazarı qorumaq, daxili istehsalın inkişafını təmin etməkdir. Lakin ikili standartların mövcud

olduğu şəraitdə bunu reallaşdırmaq mümkün deyil. Buna görə də tarifləşmədə vahid istiqamət götürülməlidir. Azərbaycanın istəyi, qeyd etdiyimiz kimi, daxili bazarın qorunması, yerli istehsalın genişləndirilməsidir. Ən əsası yerli istehsalatın mənfi təsir etməməlidir. Tarifləşmə ilə bağlı isə vahid yanaşma tətbiq olunmalıdır".

□ **Afaq MİRAYIQ,**
"Yeni Müsavat"

ÜDM hesabatı açıqlandı

Yanvarda Azərbaycanda 9 milyard 430,2 milyon manatlıq, 2024-cü ilin ilk ayı ilə müqayisədə 0,9 faiz az ümumi daxili məhsul (ÜDM) istehsal olunub. Dövlət Statistika Komitəsi neft-qaz sektorunda 4 faiz azalmanın, qeyri-neft/qaz sektorunda 1 faiz artımın qeydə alındığını bildirir, adambaşına ÜDM-i 922,1 manat göstərir.

1996-cı ildə ölkədə ÜDM 1,3 faiz, 1997-ci ildə 5,8 faiz, 1998-ci ildə 10 faiz, 1999-cu ildə 7,4 faiz, 2000-ci ildə 11,1 faiz, 2001-ci ildə 9,9 faiz, 2002-ci ildə 10,6 faiz, 2003-cü ildə 11,2 faiz, 2004-cü ildə 10,2 faiz, 2005-ci ildə 26,4 faiz, 2006-cı ildə 34,5 faiz, 2007-ci ildə 25 faiz, 2008-ci ildə 10,8 faiz, 2009-cu ildə 9,3 faiz, 2010-cu ildə 5 faiz artıb.

2011-ci il 0,1 faiz, 2012-ci il 2,2 faiz, 2013-cü il 5,8 faiz, 2014-cü il 2,8 faiz, 2015-ci il 1,1 faiz, 2017-ci il 0,2 faiz, 2018-ci il 1,5 faiz, 2019-cu il 2,5 faiz, 2021-ci il 5,6 faiz, 2022-ci il 4,6 faiz, 2023-cü il 1,1 faiz, 2024-cü il 4,1 faiz yüksəlişlə bitib.

1995-ci ildə ÜDM-in 11,8 faiz, 2016-cı ildə 3,1 faiz, 2020-ci ildə 4,2 faiz azaldığı bəyan edilib.

Maliyyə Nazirliyinin hesabatına görə, 2025-ci ilə Azərbaycanın 5 milyard 129,7 milyon ABŞ dolları məbləğində xarici borcu olub.

2011-ci ilə 3 milyard 857,3 milyon dollar, 2012-ci ilə 4 milyard 816,7 milyon dollar, 2013-cü ilə 5 milyard 708,4 milyon dollar, 2014-cü ilə 6 milyard 58,9 milyon dollar xarici borc rəsmiləşib.

2015-ci il 6 milyard 478,2 milyon dollar, 2016-cı il 6 milyard 894,3 milyon dollar, 2017-ci il 6 milyard 913,2 milyon dollar, 2018-ci il 9 milyard 398,3 milyon dollar, 2019-cu il 8 milyard 927 milyon dollar, 2020-ci il 8 milyard 320 milyon dollar, 2021-ci il 8 milyard 100,4 milyon dollar, 2022-ci il 7 milyard 393,4 milyon dollar, 2023-cü il 6 milyard 693,2 milyon dollar, 2024-cü il 6 milyard 461,2 milyon dollarla başlayıb.

Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin devrilməsində rolu olanların adlarının bu və ya digər formada ölkəmizdə həm küçə adlarında, həm də başqa müəssisələrdə saxlanması hallarına hələ də rast gəlinir.

Məsələn, Bakının bir sıra küçələrinin adları hələ də Əliheydər Qarayevin, Qəzənfər Musabəyovun, Ayna Sultanovanın, Ruhulla Axundovun, Mirzə Davud Hüseynovun, Bünyad Sərdarovun və Dadaş Bünyadzadənin adını daşıyır. Şəhərin mərkəzində bir çox köhnə binalarda onların barilyeflərinə belə rast gəlmək mümkündür.

Ayna Sultanova Azərbaycan SSR-in Maarif Xalq Komissarı kimi Şaumyanın rəhbərliyi etdiyi sovetin 26 üzvündən biri olub.

Əliheydər Qarayev Cümhuriyyət dövründə Azərbaycan parlamentinin üzvü olub. Azərbaycan dövlətçiliyinin əksinə çıxışlar etməklə kifayətlənməyib, XI Qızıl Ordunun Azərbaycan müdaxilə etməsində və Cümhuriyyətin süqutunda birbaşa əli olub.

Bünyad Sərdarov isə inqilabçı, bolşevik olub. Azərbaycanda Sovet hakimiyyətinin qurulmasında fəal iştirak edib. Daxili işlər, Xalq komissarlığında təmsil olunub. Ümumiyyətlə, yuxarıda adını çəkdiyimiz şəxslərin hər biri bu və ya digər dərəcədə Azərbaycanın müstəqilliyinin əleyhinə olub.

Tarix üzrə fəlsəfə doktoru Fərhad Cabbarov

Musavat.com-a deyib ki, adları çəkilən bolşeviklərin vaxtilə milli hökumətin devrilməsində birbaşa rolu olub: "Onların adlarına küçə və barilyeflərin saxlanması zamanla cəmiyyət tərəfindən qaldırılır, çox təəssüf ki, hələ də həllini tapmayıb. Ən pisi isə odur ki, tarixi qorumaq adı altında belə şəxslərin adı paytaxtın müxtəlif küçələrində saxlanılır. Onlar hansı işləri görüblər ki, adlarını bu gün əbədləşdirək. Şəhərin mərkəzində Bünyad Sərdarovun adına küçə var. Ən böyük dərd isə odur ki, İstiqlaliyyət küçəsində, Cümhuriyyətin parlamentinin yerləşdiyi bina ilə üzbəüz bir neçə bolşevikin hələ də xatirə lövhələri qalır. Onlar Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətini yıxan və Azərbaycanda sovet rejimini quran adamlardır. Bu, tariximizə hörmətsizlikdir. Məhəmməd Əmin Rəsulzadənin, Fətəli Xan Xoyskinin heykəli yoxdur, lakin bu cür barilyeflər hələ də qalır. İran səfirliyinin yanındakı bina da Ayna Sultanova ilə Həmid Sultanovun barilyefi var. Bu cür təqdimatların, barilyeflərin olması düzgün deyil".

Tarix üzrə fəlsəfə doktoru Nazim Mustafa deyir

“Bolşeviklərin adı küçələrdən götürülsün”

Tarixçilər Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin devrilməsində rolu olanların adlarının “əbədləşməsinə” etiraz edirlər

ki, bolşeviklərin adını daşıyan küçələrə Azərbaycan xalqına xidmət etmiş, həyatını bu yolda qurban vermiş, şəhid olmuş adamların adları verilsin: “Azərbaycan tarixində elə sərkərdələr olub ki, onların adına heç bir küçə yoxdur. Azərbaycan tarixində mənfi rol oynamış adamların adlarına isə küçə var. Bunlar tamamilə dəyişdirilməlidir. Burada bir məqamı da vurğulamaq istədim. Nəriman Nərimanovla bağlı da fikirlər səsləndirirlər, deyirlər ki,

o da bolşevik olub, metro stansiyasından adı çıxarılmalıdır və s. Mən bununla razı deyiləm. Nəriman Nərimanov Azərbaycanın böyük, dahi şəxsiyyətidir. O, bolşevizmə inanmışdı, hesab edirdi ki, bu quruluş Azərbaycana xoşbəxtlik gətirəcək. Sonda səhvini başa düşdü, buna görə onu zəhərlədilər. N.Nərimanov öz canını Azərbaycan üçün fəda edən şəxslərdən biridir. Onu digər bolşeviklərlə bir tutmaq olmaz. N.Nərimanov Zən-

gəzurun Azərbaycanda qalması üçün nə qədər mübarizə aparıb. Hətta onun heykəlinin qarşısında binaların tikilməsinin də əleyhinəyəm. Onun heykəli əzəməti ilə hər yerdən görünməli idi. Azərbaycan tarixində onun yeri danılmazdır”.

Tarix elmləri doktoru, professor Boran Əziz bildirib ki, bütün işğalçı dövlətlər, o cümlədən bolşevik Rusiyası Azərbaycanda müstəmləkə siyasətini 3 istiqamətdə: siyasi, iqtisadi və mənəvi sahədə

həyata keçirib: “Bizim soyadlarımızı və yerlərimizin adlarını dəyişdirdilər. Çar Rusiyası Azərbaycanı işğal edəndən sonra 5 minə qədər yer adını dəyişmişdi. Cümhuriyyət hökuməti həmin yerlərin adlarını dəyişdirmək üçün ilk addımlar atdı, lakin ömrü qısa olduğu üçün bunu sona çatdırıa bilmədi. Azərbaycanda sovet işğalını gücləndirənlərin, əhalinin manqurtlaşması üçün əlindən gələni edənlərin adlarını küçələrdə saxlamaq olmaz. Nəriman Nərimanovun da heykəli zamanı gələndə götürüləcək. Bolşevizm siyasətinə yarıdıcı olan digərlərinin də adı tarixdən silinəcək. Həmin küçələrə istər çar, istərsə də bolşevik Rusiyasına qarşı mübarizədə həlak olmuş, mübarizənin bütün maddi-mənəvi sıxıntılarına dözərək, var-dövlət üçün çalışmayan adamların adları verilsin. Məsələn, Əmin Abid Gültəkinin, Hüseyn Baykaranın adı verilsə, çox gözəl olar”.

■ Sahənə RƏHİMLİ, Musavat.com

Qanunsuz ağackəsmə cinayəti ilə bağlı mühüm qərar

Həbs və maddi cəza...

Ali Məhkəmə vahid məhkəmə təcrübəsini müəyyən edən daha bir qərar qəbul edib. Bildirilib ki, işin hallarına görə, şəxslər meşə fonduna daxil olmayan Qusar rayonu Quxuroba kəndində ağacları qanunsuz kəsərək, təbiətə xeyli miqdarda ziyan vurublar.

Birinci instansiya məhkəməsinin qərarına əsasən, təqsirləndirilən şəxslərin əməli Cinayət Məcəlləsinin 259.3-cü maddəsindən həmin məəcəllənin 32.5, 259.1-ci maddəsinə tövsif edilib, CM-in 32.5, 259.1-ci maddəsində nəzərdə tutulan cinayət əməlini törətməkdə təqsirli bilinərək bir il 5 ay müddətinə azadlıqdan məhrum edilib.

Apelyasiya instansiya məhkəməsinin qərarına əsasən apelyasiya protesti təmin edilməyib, qərar dəyişdirilmədən saxlanılıb.

Ali Məhkəmənin mövqeyini təqdim edirik.

“Sübutlardan da görünür ki, hər iki məhkum cinayət hadisəsi baş verməmişdən öncə bir yerdə olub, hər iki şəxs qanunsuz ağac kəsmək üçün getdiklərini bilib, zaman və məkan baxımından bir yerdə olublar.

Qərarda cinayətin obyektiv cəhətinin xüsusiyyətləri açıqlanıb, onun fakültativ və zəruri əlamətləri göstərilib.

İşin hallarından görünür ki, ağaclar motorla işləyən mişarla kəsilib. Həmin mişar da ağacın kəsilməsi anında yalnız bir şəxs tərəfindən istifadə olunub. Yəni iki şəxs, eyni zamanda mişardan istifadə etməsi fiziki cəhətdən mümkün deyil. Eyni zamanda həm istintaq orqanının, həm də məhkəmələrin müəyyən etdiyi işin hallarından da görünür ki, hər iki məhkum ağacların kəsilməsi ilə bağlı qabaqcadan razılığa gəlib, mişarı da birlikdə özləri ilə daşımaqla birlikdə hadisə yerinə gətirib və hazırkı ağackəsmədən ibarət cinayət hadisəsi törədilib.

İşin faktiki hallarından da göründüyü kimi, hər iki şəx-

sin niyyətinin, məqsədinin ağackəsmə olmasına baxmayaraq, yalnız məhkum X1 ağacları mişarla kəsməsi, digər məhkum X2-in isə ağacları daşması əsasında rolların icraçı və köməkçi kimi qiymətləndirilərək birgə icraçılığı istisna etmək, iştirakçılığın məram və məqsədinə zidd olub. Aşağı instansiya məhkəmələrinin məhkumların əməlinin tövsifində yanlışlığa yol verməsinin əsas səbəbi “qabaqcadan əlbir olan bir qrup şəxs” anlayışı ilə “icraçı” və “kömək-

çi” anlayışlarını eyniləşdirmək, eyni zamanda cinayətin köməkçisinin də qabaqcadan əlbir olan bir qrupun üzvü olmasının mümkünlüyünü nəzərə almaması ilə bağlı olub. Belə ki, məhkumların cinayət əməli törədərək rollarının təşkilatçı, təhrikçi, icraçı və köməkçi kimi fərdiləşdirilməsi cinayət əməlinin qabaqcadan əlbir olan bir qrup şəxs kimi qiymətləndirilməsinə mane olan hal deyil. Yəni iki şəxs cinayət əməli törədərkən biri icraçı, digəri isə köməkçi ol-

duqda da həmin əməlin qabaqcadan əlbir olan bir qrup şəxs kimi törədilməsi mümkündür. Qabacadan əlbir olan bir qrup halında birləşərək zaman və məkan baxımından eyni vaxtda, eyni yerdə olan şəxslərin vahid niyyətlə, rolları dəyişməklə cinayət əməlinin obyektiv cəhətini (hazırkı halda ağackəsmə) icra etməsi, əməli qabaqcadan əlbir olan bir qrup halından çıxarmaz və iki subyektdən birini icraçı, digərini isə köməkçi kimi qəbul etmək olmaz.

Qeyd edilməsi zəruridir ki, CM-in 259.1-ci maddəsinin obyektiv cəhəti “qanunsuz ağackəsmə (götürmə)” olmasına baxmayaraq, burada cinayət əməlinin icraçısı yalnız bilavasitə ağacı kəsən deyil, həmçinin hər bir işin hallarından asılı olaraq kənarda dayanmaqla, hadisə yerinə gələn şəxslər barədə qrupun digər üzvlərinə məlumat verən, qrupun digər üzvünü (üzvlərini) sığortalayan, əli ilə və ya ip-lə, yaxud başqa alətlə ağacın kəsilməsini asanlaşdıran, ağacın lazım olan istiqamətə aşmasına yarıdıcı olan, kəsilmiş və ya doğranmış ağacları kəsildiyi yerdən başqa yere daşıyaraq apararaq şəxs də icraçı hesab olunmalıdır.

Yuxarıda göstərilənləri nəzərə alaraq, Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin Cinayət Kollegiyasının qərarına əsasən, kasasiya protesti təmin edilib, apelyasiya instansiyası məhkəməsinin qərarı ləğv edilərək, cinayət işi apelyasiya məhkəməsinə yeni məhkəmə baxışına təyin olunub”.

Uşaqılıq boynu xərcənginə qarşı vurulan HPV peyvəndi yaxın gələcəkdə Azərbaycanda da pulsuz olacaq. “Yeni MİSAVAT” xəbər verir ki, bunu APA-ya müsahibəsində Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının Azərbaycandakı nümayəndəsi Hande Harmancı deyib. “Səhiyyə Nazirliyinin HPV vaksininin profilaktik peyvəndlər təqviminə daxil edilməsi istiqamətində işlər aparması ilə bağlı məlumatlıyıq. Biz Səhiyyə Nazirliyinin bu təşəbbüsünü bütün imkanlarımızla dəstəkləyirik. Çünki HPV peyvəndi qadınları uşaqılıq boynu xərcəngindən qorumaq üçün təhlükəsiz və effektiv yoldur”, - o bildirib.

Hande Harmancı qeyd edib ki, Səhiyyə Nazirliyi və ÜST bu vaksinin peyvənd təqviminə salınmasında maraqlıdır.

Qeyd edək ki, uşaqılıq boynu xərcənginə səbəb olan insan papilloma virusuna qarşı 2006-cı ildən bəri tətbiq olunan HPV peyvəndi artıq ÜST-nin Avropa regionundakı ölkələrin mütləq əksəriyyətində profilaktik peyvəndlər təqviminə daxil edilib. Peyvənd təqviminə daxil edilmiş vaksinlər isə dövlət tərəfindən pulsuz təşkil edilir.

Məlumat üçün bildirik ki, ABŞ-da Kaliforniya Universitetində uşaqılıq boynu xərcəngindən dünyasını dəyişmiş qadınlar üzərində araşdırma aparılıb və demək olar ki əksəriyyətində insan papillomavirus infeksiyasının onkogen və qeyri-onkogen tipləri aşkarlanıb. Bu bir daha sübut edir ki, uşaqılıq boynu xərcənginin yaranmasının etiologiyasında HPV-insan papillomavirusu durur. Dünyada HPV infeksi-

Xərcəngə qarşı vurulan peyvənd Azərbaycanda pulsuz olacaq

Cərrah deyir ki, peyvəndin tətbiq edildiyi ölkələrdə xəstəlik əhəmiyyətli dərəcədə azalıb, bizdə də...

yasına yoluxmanın profilaktikası üçün peyvəndlərdən də istifadə olunur. Peyvəndlər adətən 11-12 yaşlarında və ya ilk cinsi əlaqəyə qədər 13-26 yaş arasında vurulmalıdır (45 yaşa qədər vurmaq mümkündür). Cervarix 2 və Gardasil 4 peyvəndinin vurulması 70% -ə qədər servikal xərcəngin qarşısını alır. Gardasil 9 peyvəndi isə servikal xərcəngin 90%-ə qədər qarşısını alır. Ümumiyyətlə, yüksək yo-

luxucu DNT virusları olan Papilloma Virus və ya HPV cinsi yolla ötürülən ən çox yayılmış infeksiyalardan biridir. HPV-nin 200-ə yaxın növü var. Bununla belə, təxminən 20 müxtəlif məlum növ genital infeksiyaya səbəb olur. HPV-nin xərcəngə səbəb olan (yüksək risk) və ziyyətlərə səbəb olan növləri (aşağı risk) var. Yüksək riskli HPV növləri qadınlarda uşaqılıq boynu xərcəngi, vagina, orofarenks,

anus xərcəngi və xərcəng öncəsi (xərcəng prekursor hüceyrələri) patologiyalarına səbəb olur. Kişilərdə isə anus və penis xərcəngi ilə əlaqələndirilir.

Peyvəndlərin üç növü var: ikiqat, dördlü və doqquz valentli peyvəndlər. Hər üç peyvənd uşaqılıq boynu xərcənginə qarşı ən riskli olan HPV tip 16 və tip 18-dən qoruyur. Dördlü peyvənd həmçinin ziyyətlərə səbəb olan tip 6 və

11-dən qorunma təmin edir. Doqquz valentli peyvənd bu və digər riskli növlərə qarşı qorunma təmin etdiyi üçün onun daha yüksək qorunma olduğunu söyləmək olar.

Cərrah-ginekoloq Rəşad Sultan mövzu ilə bağlı “Yeni MİSAVAT”-a fikirlərini bölüşüb: “Uşaqılıq boynu xərcəngi yüz faiz insan papilloma virusu tərəfindən törədilir. Bu, artıq sübut olunub və heç bir müzakirə mövzusu deyil. İkincisi, xəstəlik virus tərəfindən törədildiyinə görə həmin virusun qarşısını alsaq, uşaqılıq boynu xərcənginin də qarşısını almış olarıq. Bu da dəqiqdir. İş ondadır ki, digər virus infeksiyalarından fərqli olaraq, bu peyvəndi tək cəmiyyətə profilaktik məqsədlə deyil, həm də müalicə məqsədilə istifadə etmək mümkündür. Niyə? Çünki uşaqılıq boynu xərcəngini törədən insan papilloma virusu xroniki infeksiya yaradır. Yeni gizli infeksiya şəklində toxumalara daxil olur, orada yayılır və qalır. Peyvənd vurmaqla biz virusun daxil olmasının qarşısını ala bilirik. Peyvənd nəticəsində orqanizmdə im-

munitet formalaşır və bu da virusun daxil olmasının qarşısını alır. Amma eyni zamanda artıq virus orqanizmə daxil olubsa, spesifik immunitet yaratmaqla daxil olmuş virusun orqanizmdən xaric olunmasını sürətləndirir və buna nail olur. Bu, işin nəzəri əsasıdır. O ki qaldı işin praktik tərəfinə, yeni nəticələrə, dünyada bu peyvənd tətbiq olunmağa başlayandan bu günə qədər olan statistikaya baxanda görürük ki, peyvəndin tətbiq edildiyi ölkələrdə uşaqılıq boynu xərcəngi, xərcəngönü xəstəlikləri, virusa yoluxma və virus daşıyıcılığı əhəmiyyətli dərəcədə azalıb. Bu da işin praktik-statistik göstəriciləridir. Bütün bunları nəzərə alanda, uşaqılıq boynu xərcənginin siqorta təşkilatlarına, dövlətə və fərdlərə nə dərəcədə ağır tibbi və maliyyə yükü yaratdığını düşündükdə görürük ki, dövlətə, cəmiyyətə və səhiyyə sistemində peyvəndin tətbiqi sərfəlidir. Ölkəmizdə də bu peyvəndin tətbiq olunması həm milyonlarla qadını bu infeksiyadan və xərcəngdən qoruyacaq, həm də dövlətin üzərinə düşən səhiyyə xərclərini azaldacaq. Bu baxımdan peyvəndin tətbiqi sərfəlidir”.

Həkim peyvəndlə bağlı daha çox verilən suala da cavab verir: “O ki qaldı peyvəndin cinsi həyata başlamadan öncə vurulub-vurulmamasına, öncədən vurulması daha yaxşıdır, çünki virusla qarşılaşmadan öncə peyvənd olunmaq daha məqsəduyğundur. Amma vaxtında vurdurmamaq da problem deyil. Geciksək belə, cinsi həyata başladıqdan sonra da peyvənd olunmaq mümkündür”.

□ **Afaq MİRAYIQ,**
“Yeni MİSAVAT”

“Antoni, qırmızı geyinmisən...” - rəngli geyinməkdən niyə qorxuruq?

Azərbaycanda çoxluğun seçdiyi geyim rəngi - qara...

Xarici ölkələrdə olarkən küçədə insanların adətən rəngarəng geyimlərini müşahidə edirik. Türkiyə, İslam respublikası olan İran, hətta keçmiş sovet ölkələri Rusiya və Gürcüstan kimi qonşularımızda insanlar rəngli paltarlar geyinməyə üstünlük verirlər. Az hallarda tünd, əsasən də qara rəngdə geyinmiş adam görmək olar.

Azərbaycanda isə əhali çox vaxt qara geyimə üstünlük verir. Ekspertlər düşünürlər ki, azərbaycanlıların qara rəngi sevməsinin xüsusi izahı var. Bəzi iddialara görə, iki Qarabağ müharibəsi üreymizə, psixologiyamıza elə yaralar vurub ki, bu illər ərzində müəyyən dərəcədə qara geyinəməyə adət etmişik.

İkinci tərəfdən zövq məsələsi də mühüm rol oynayır. Qara rəngli paltar müəyyən insanlar qəbul edir və rahatca geyinir. Bəzi insanlar isə qara paltar qəbul etmir və nadir hallarda, əsasən yaşlarda geyinirlər.

Bu həm də psixoloji məsələdir. Öncə qara rəngdə geyinərkən gizlənilir. Fərqlənmək istənilir. Getdikcə isə o rəngə alışılır. Və düşünürlər ki, başqa rənglər onlara yaraşmaz. Ya ağ rəngli paltarlar ge-

yinirlər, ya da qara.

Üçüncü məsələ ətraf mühitlə bağlıdır yəqin ki. Ətrafdakı insanların təsiri altına düşürlər. Onların təkidi ilə geyim seçirlər. Nə vaxtsa bunu dəyişmək qərarına da gəlirlər. Amma dostların, tanışların, qonşuların ona edəcəkləri təzyiqlərdən qorxurlar.

Qara rəng sevgisinin arxasında daha nələr dayanır? İnsanlar niyə əlvan rənglərdən çəkinir? Qara rəng güvən hissini artırır, yoxsa daxili psixoloji vəziyyətin bir əksi kimi çıxış edir?

Bakı Dövlət Universitetinin Sosial elmlər və psixologiya fakültəsinin kafedra müdiri Üzeyir Şəfiyev mövzu ilə bağlı “Yeni MİSAVAT”-a bildirib ki, ənənəvi cəmiyyətlərdə əsasən kişilər tünd rəngdən istifadə edir: “Belə cəmiyyətlərdə kişini görvləndirmək, üzərinə məsuliyyət qoymaq, onu səlahiyyətləndirmək və ciddi obrazda göstərmək bir ənənədir. Qara isə ciddi, əzəmətli və möhtəşəm obraz yaradan bir rəngdir. Kişi mərkəzli cəmiyyətlərdə adətən qara rəng liderlik edir.

Hətta əlvan rəng geyinəndə, bu, ictimai qınaqla qarşılanır. Hətta rəngli geyinən kişiye söz atırlar, lağ ilə deyirlər ki, “Antoni, qırmızı geyinmisən”. Bu cür cəmiyyətlərdə fərdin geyimini cəmiyyət özü seçir. Qırmızı şalvar geyinib çölə çıxan kişini təsəvvür etmək çox çətindir. Fərd belə bir geyimdə çölə çıxarsa, gərəkdir ictimai ikrarı da göz önünə alsın. Bu, cəmiyyətin fərd üzərində dominantlığını göstərir. Ənənəvi cəmiyyətlərdə bunu dəyişmək çox çətindir. İlin fəsillərindən asılı olaraq

ağ rəngə də üstünlük verirlər. Bir vaxtlar İçərişəhər sakinləri və Şamaxı zonasının insanlar ağ şalvardan istifadə edirdilər. Hətta konservativ kişi mərkəzli cəmiyyət bu geyim tərzinə də qınaqla yanaşdığına görə kütləvi hal ala bilmir. Çünki fərd ictimai qınaqla, təzyiqlə üz-üzə qalır. Məsələn, bəzi bölgəmizə səfər edən turistlər şortik geyinir, yerli camaat isə bunu müsbət qarşılamır. Bu, o deməkdir ki, konservativ tənqit liberal tərzlərə qarşı dözümlü deyil. Liberal dəyərlər ənənəvi cəmiyyətlərdə müqavimətlə qarşılaşır. Bu baxımdan kişilərin geyimində qara rəngə üstünlük verilir. Kollektiv təsəvvür belə olduğuna görə fərd bu təsəvvürə qarşı çıxmaq gücündə deyil, onunla başlamaq məcburiyyətindədir. Cəmiyyət fərdə deyir ki, ya mənim seçdiyim tərzdə geyinməlisən, ya da sənə xüsusi adlar qoyacam. Ona görə də bu şəxslər cəmiyyətin qaydalarına uyğunlaşmaqda maraqlıdır. Çünki başqa yolu yoxdur”.

Mövzu ilə bağlı “Yeni MİSAVAT”-a danışan psixoloq Günel İsmayilli deyir ki, düşüncədə kütləvi kod sistemi var. Bu sistemdə belə bir anlayış var ki, qaranı digər rənglərlə uyğunlaşdırmaq mümkündür: “Buna görə də zamanla insanlar bu düşüncədən yola çıxaraq balanslı bir şəkildə qorumağa çalışıblar. Bu, az xərclə geyimi idarə etmək düşüncəsidir. Qara rəng həqiqətən də bir sıra rənglərlə uyumlu olduğu üçün maliyyə

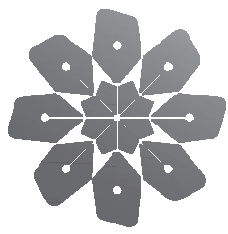
baxımdan da sərfəlidir.

Lakin müstəqilliyimizdən 10 il keçəndən sonra geyim rəngləri ilə bağlı düşüncə tərzində dəyişikliklər baş verdi. Qara rəng aristokrat rəng olaraq qəbul edildi. Qara əzəmət, xarakter göstəricisi kimi simvolizə edildi. Buna görə də qara rəngə olan münasibət dəyişdi. Ancaq bu dəyişim hər kəs üçün keçərliliyi yoxdur. Yeniliyə, dəyişikliyə açıq olan beynlər qara rəngi xarakterin göstəricisi kimi geyimdə vurğulamağa başladılar. Bu da günümüzdə yeni kodların yaranmasına səbəb oldu. Nəticədə qara rəng tamamilə başqa bir dizaynla təqdim edildi. Bir qisim isə yeni verdiylərə meyilli olmadığına görə əvvəlki qayda ilə qara rəngə yanaşdılar. Yeni geyim tərzini az xərclə idarə etməyi seçdilər”.

Qeyd edək ki, qadınların qara rəngi seçmələrinin səbəbi zəif görünmək istəkləridir. Qara əslində gücün və nüfuzun rəngidir. Vəzifəli insanlar gücü göstərdiyi üçün qara rəngi seçirlər. Moda sənayesində də qara çox sevilən rəngdir. Çünki qara çox yönümlü, dəyişkən, klassik və zərifdir.

Qara rəngə vurğun olan insanlar ümumilikdə özgüvənli, əzimli və qərarlı olurlar. Digər tərəfdən, bu rəng inada və ehtirasa səbəb ola biləcək rəng olduğu üçün digərlərindən daha doğru zamanda və balanslı bir şəkildə istifadə etmək lazımdır.

□ **Sahənə RƏHİMLİ,**
“Yeni MİSAVAT”

**Azərbaycan
Respublikasının
Mədianın İnkişafı
Agentliyi**

**Dini və milli tolerantlıq, millətlərarası
münasibətlərin inkişaf etdirilməsi**

Xəbər verdikimiz kimi, Ermənistan ərazisində Azərbaycanın tarixi-mədəni irsinə qarşı sisteməlik dağıdıcı siyasət yeni mərhələyə keçib. İrəvanın Təpəbaşı məhəlləsində yerləşən və Azərbaycan xalqının yüzilliklər boyu ibadət etdiyi məscid artıq spirtli içkilər istehlak edilən məkana çevrilib. Bu memarlıq abidəsinin dağıdılması Azərbaycan xalqının dini və mədəni irsinə qarşı açıq hörmətsizlikdir.

Qərbi Azərbaycan İcmasının bununla bağlı bəyanatında vurğulanır ki, bu hadisə beynəlxalq hüquq normalarının kobud şəkildə pozulmasıdır və regionda sülh prosesinə ciddi təhlükə yaradır. Beynəlxalq ictimaiyyət tarixi və dini irsə qarşı bu cür vandalizmi qətiyyətlə pisləməli və hüquqi müstəvidə adekvat qiymət verməlidir.

Siyasi şərhçi Azər Hüseynov mövzu ilə bağlı "Yeni Müsavat" a fikirlərini bölüşüb: "Ermənistanın Azərbaycanın tarixi-mədəni irsinə qarşı apardığı sis-

tematik dağıdıcı siyasət son illərdə daha da intensivləşmiş və bu prosesin nəticələri təkcə regional deyil, həm də beynəlxalq səviyyədə ciddi narahatlıq doğurur. Bu siyasətin ən açıq nümunələrindən biri İrəvanın Təpəbaşı məhəlləsində yerləşən, əsrlər boyu Azərbaycan xalqının ibadət etdiyi məscidin spirtli içkilər istehlak edilən məkana çevrilməsidir. Bu hadisə yalnız bir memarlıq abidəsinin yox edilməsi deyil, həm də Azərbaycan xalqının dini və mədəni irsinə qarşı açıq hörmətsizlik

ilə həmin məkanın, sadəcə, bir ibadət yeri olaraq deyil, həm də xalqın tarixinin, kimliyinin bir hissəsi olduğu yaddan çıxarılmamalıdır. Ermənistanın bu addımı, ümumiyyətlə, mədəni irsin qorunması prinsiplərinə qarşı ciddi bir təcavüzdür və beynəlxalq hüquq tərəfindən qətiyyətlə pislənməli və dərhal müvafiq reaksiyalar göstərməlidir. Məscidlər təkcə dini funksiyalarla məhdudlaşmır; onlar xalqın mədəniyyətinin, tarixinin və dininin əvəzsiz göstəriciləridir. Azərbaycanın İrəvanda ki məscidi,

Din və tolerantlıq

YENİ ÜSAVAT
N 28 (8638) 14 fevral 2025

Məsciddə donuz saxlayanlardan növbəti rəzillik

Ermənistanın bu hərəkətləri beynəlxalq hüququn normalarını kobud şəkildə pozur

prinsiplərlə birbaşa ziddiyyət təşkil edir. Hər bir dövlətin, digər dövlətlərin mədəni irsinə hörmət göstərməsi və onların qorunmasına töhfə verməsi beynəlxalq hüququn təməl prinsiplərindən biridir. Bu baxımdan, İrəvanda baş verən hadisə yalnız Azərbaycan xalqı üçün deyil, bütün dünya üçün narahatlıq doğurmalıdır. Əgər beynəlxalq ictimaiyyət bu cür davranışlara qarşı qətiyyətli bir reaksiya verməzsə, o zaman beynəlxalq hüququn effektivliyi və məcburəti gücü şübhə altına düşər.

Ermənistanın bu əməlləri, həm də 1949-cu il Cenevrə Konvensiyasının və 1977-ci il Dördüncü Protokolunun prinsip və müddəalarını pozur. Bu konvensiyalar, silahlı münaqişələr zamanı mədəni və dini abidələrin qorunması ilə bağlı beynəlxalq öhdəlikləri özündə ehtiva edir. Ermənistanın bu cür hərəkətləri yalnız hüquqi baxımdan deyil, həm də humanitar baxımdan ciddi etirazlara səbəb olmalıdır. Xüsusilə Azərbaycan torpaqlarında yerləşən mədəni irsin qorunması ilə bağlı beynəlxalq hüququn ziddinə gedən hərəkətlər böyük bir hüquqi təcavüzdür və bütün dünya ölkələri tərəfin-

dən sərt şəkildə qınanmalıdır.

Beynəlxalq ictimaiyyət, tarixi və dini irsə qarşı bu cür vandalizmi qətiyyətlə pisləməli və hüquqi müstəvidə adekvat qiymət verməlidir. Bu cür əməllərə qarşı hüquqi və diplomatik addımların atılması, həm də mədəni irsin qorunmasına yönəlik beynəlxalq təzyiqlərin artırılması vacibdir. Dövlətlər və beynəlxalq təşkilatlar, mədəni irsin qorunması məsələsində daha fəal olmalı, bu kimi təcavüzlərə qarşı ciddi mübarizə aparmalıdır. Əks halda, gələcək nəsillər yalnız bu cür hadisələrin yaratdığı zərəri deyil, həm də insanlıq tarixinin yox edilən hissələrini təəssüf hissi ilə xatırlayacaq. Ermənistanın bu davranışına qarşı sərt və yekdil beynəlxalq reaksiyanın olması həm də dünyaya xalqları arasında mədəni irsin və dini dəyərlərin qorunmasına yönəlmiş bir mesaj olacaq. Bu hadisə yalnız Azərbaycanın deyil, bütün dünya xalqlarının birgə mübarizə aparmalı olduğu bir məsələyə çevrilməlidir. Bu cür əməllərə qarşı çıxmaq, həm tarixi irsin qorunması, həm də bəşəriyyətin gələcəyi üçün önəmli bir addım olacaqdır".

Azərbaycan Respublikasının Mədianın İnkişafı Agentliyinin maliyyəsi əsasında nəşr olunur. Yazını hazırladı: Afaq MİRAYIQ

Bakıdakı Tolerantlıq Evi...

Məkanın fevralın ortasında geniş ziyarətçi kütləsi üçün açılması planlaşdırılır

Mərhəmət, sevgi və əxlaq dini olan İslamda tolerantlıq, dözümlülük yüksək mənəvi dəyər və mədəniyyət kimi qiymətləndirilir.

Müxtəlif dinlərin, millətlərin nümayəndələrinə qarşı dövlət qayğısı Azərbaycan tarixinin bütün dövrlərində mövcud olub və ölkəmiz müxtəlif etnik və dini qrupların sülh şəraitində yaşadığı bir məkandır.

Ümummilli lider Heydər Əliyevin Azərbaycan xalqının multikultural ənənələrinin qorunması sahəsində siyasi xətti Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilir.

Azərbaycanda insanlar hansı etnik mənsubiyyətə, hansı dinə, hansı baxışlara sahib olmalarından aslı ol-

mayaraq rahat və azad şəkildə yaşaya bilər.

Bakıvaxtı.az-ın əməkdaşları Bakıdakı Tolerantlıq Evinə olub.

İçərişəhərdə yerləşən bu bina Azərbaycanın tolerantlıq tarixini əks etdirən nümunələrlə zəngindir. Tolerantlıq evində 3 ənə-

nəvi dinin atributları, müqəddəs dini kitablar, etnoqrafik eksponatlar, dini liderlərə aid təltiflər, şəxsi hədiyyələr, dövlət mükafatları, xarici

dövlətlərdən hədiyyə olunmuş əşyalar nümayiş etdirilir. Ən dəyərli eksponant isə Məkkədən Azərbaycana hədiyyə edilən Kəbə evinin örtüyüdür. Həmçinin bu evdə yaxın zamanlarda bütün dinlərə aid kitabların olduğu kitabxana açılacaq.

Ziddiyyətlərin bol olduğu, dini müstəvidə böhranlar yaşanan dünyada belə bir məkanın Azərbaycanda yaranması əslində məntiqi bir haldır. Çünki tolerantlıq ölkəmizdə təkcə dövlət siyasəti yox, həm də həyat tərzidir. Bu həyat təzi əsrlərlə özünü təsdiq etmiş, oturmuş bir modeldir. Bu baxımdan Tolerantlıq Evinin yaranması üçün ən uyğun məkan elə Azərbaycan idi ki, bunu da Qafqaz Müsəlmanları İdarəsi reallaşdırıb.

Qafqaz Müsəlmanları İdarəsinin (QMİ) mətbuat xidmətinin rəhbəri Rəhimə Dadaşova bildirib ki, Şeyxülislam Allahşükür Paşazadə Azərbaycan realıqlarını gözəl bilən bir din xadimidir və o, Tolerantlıq Evi ideyasının yaradıcıların-

dan biridir: "Lakin çoxları bilmir ki, bu ideyalarla vaxtilə Mehriban xanım Əliyeva çıxış edib. Mehriban xanım Azərbaycanın multikultural modelini dünyaya təqdim edib. Bu ideyanın reallaşması üçün maddi və mənəvi köməyini əsirgəməyib".

Rəhimə Dadaşova bildirib ki, dini lider olaraq Şeyxülislam öz şəxsi kolleksiyasındakı bütün mükafatlarını, ayrı-ayrı şəxsiyyətlərin idarəyə olan hədiyyələri, müxtəlif tədbirlərdə iştirakını simvolizə edən müəyyən simvolları Tolerantlıq Evinə sərgilənməsi üçün buraya verib: "Ən dəyərlilərdən tutmuş ən xırdalarına qədər hamısı tarixi eksponat rolunu oynayır. Bunlar dövlətimizin tolerantlıq siyasətinin bilavasitə göstəricisi olan eksponatlara çevrilib. Muzey xarakteri daşıyan Tolerantlıq Evinin mahiyyəti bundadır".

Qeyd edək ki, Məkanın fevralın ortasında geniş ziyarətçi kütləsi üçün açılması planlaşdırılır.

ABŞ-da Donald Trampın hakimiyyətə gəlişi ilə global ticarətdə böyük dəyişikliklərin olacağına dair gözləntilər pik həddə çatıb. Ağ Ev rəhbərinin müttəfiq və qeyri-müttəfiqlərə qarşı başlatdığı rüsum kampaniyası bütün ömtə bazarlarında qeyri-müəyyənlik formalaşdırıb. Bu, xüsusilə neft bazarında ziddiyyətli vəziyyətin yaranmasına gətirib çıxarıb. Beynəlxalq sahə təşkilatlarının, analitik mərkəzlərin açıqladığı proqnozlarda da ehtiyatlı yanaşma diqqəti cəlb edir.

ABŞ-ın İran neftinə qarşı sərt nəzarət siyasətini bərpa etməsi, eyni zamanda yanvarın əvvəlində Rusiyanın neft ixracına qarşı tətbiq olunan kəskin sanksiyaların bazarə təsirinə dair rəylər ziddiyyətlidir.

Belə ki, neft ixrac edən ölkələrin birliyi olan OPEC 2025-ci ildə neftə tələbat artımını proqnozunu sutkada 1,45 milyon barel (gündə) və 2026-cı ildə isə 1,43 milyon barel səviyyəsində saxlayıb. Musavat.com təşkilatın aylıq hesabatına istinadən xəbər verir ki, həmçinin 2024-cü ildə neftə tələbat həcmi gündəlik 103,75 milyon barel, 2025-ci ildə 105,2 milyon barel, 2026-cı ildə isə 106,63 milyon barel səviyyəsində saxlanılıb.

OPEC analitikləri qeyd edirlər ki, global iqtisadiyyat global mərkəzi banklar tərəfindən müəyyən edilmiş yüksək faiz dərəcələri və daha sərt maliyyə şərtləri ilə mübarizə aparır: "Bundan əlavə, ABŞ-ın yeni administrasiyasının ticarət siyasətləri bazarlara daha çox qeyri-müəyyənlik əlavə edib ki, bu da bazar əsaslarını əks etdirməyən tələb-təklif balanssızlıqları və buna görə də daha çox volatillik yarada bilər. Həm inkişaf etmiş, həm də inkişaf etməkdə olan bazarlarda bu ticarət qeyri-müəyyənliyi inflyasiya gözləntilərini əsas mərkəzi bankların hədəflərindən yuxarı qaldırıb və faiz dərəcələrinin aşağı salınmasını çətinləşdirib".

Beynəlxalq Enerji Agentliyinin (IEA) aylıq hesabatına görə, 2025-ci ildə global neft tələbi ötən ilə müqayisədə sutkada 1,104 milyon barel (OPEC proqnozundan 341 min barel az) artacaq. Bir ay əvvəl o, bu rəqəmi 1,054 milyon barel səviyyəsində proqnozlaşdırmışdı. Beləliklə, analitiklər tələb artımı təxminlərini gündə 50 min barel artırblar.

Agentlik Çinin global neft istehlakının artımına təsirinin azaldığını da qeyd edir: 2024-cü ilin sonuna ölkədə daxili istehlak son on ildə sutkada 600 min barel olan orta illik artımla müqayisədə cəmi 150 min barel (global artım strukturunun təxminən 20 faizi) artıb. BEA-nın analitiklərinin fikrincə, ötən illik artım əsasən neft-kimya sektorunun hesabına baş verib.

BEA qeyd edir ki, ABŞ-ın yeni administrasiyasının tarif

Çalxalanan neft bazarı: qiymət dəyişikliyi Azərbaycana necə təsir edəcək?

Neft hasilatı və ixrac həcmələrinin azalması ölkəmizin əldə etdiyi gəlirlərin də azalmasını şərtləndirir

siyasətinin global bazara təsirini, həmçinin Rusiya və İranə qarşı son sanksiyaları qiymətləndirmək hələ tezdir: "Lakin son zamanlar neft bazarları ciddi çağırışlar qarşısında diqqətləyi dayanıqlıq və uyğunlaşma qabiliyyəti nümayiş etdirib - və bu dəfə də fərqli olma ehtimalı azdır".

ABŞ Energetika Nazirliyinin Enerji İnformasiya Administrasiyasına (EIA) görə, ABŞ-ın Rusiya neft sənayesinə qarşı son sanksiyaları Rusiyada neft hasilatını bir qədər azaltsa da, onların əsas təsiri global neft tədarüku marşrutlarına olacaq. Agentliyin hesabatında qeyd olunur ki, Rusiya neftinə qarşı yeni sanksiyalar neft bazarında balans və neftin maya dəyəri ilə bağlı proqnozlara ciddi təsir göstərməyib. Bununla belə, ABŞ Energetika Nazirliyi etiraf edir ki, yanvarın 10-da yeni sanksiyalar paketinin elanından sonra neft qiymətləri dərhal artımla cavab verib. Agentliyin ekspertləri əlavə ediblər ki, ay ərzində bazar iştirakçıları diqqətlərini neftə tələbin zəif artımı ilə bağlı məlumatlara yönəldikləri üçün qiymətlər azalmağa başlayıb.

Agentlik OPEC+ ölkələrinin neft hasilatının azaldılmasının global neft ehtiyatlarının azalmasına səbəb olacağını və 2025-ci ilin birinci rübündə qiymətləri hazırkı səviyyədə saxlayacağını gözləyir. Eyni zamanda OPEC+ ölkələrinin

aprel ayından planlaşdırdığı hasilatın tədricən bərpası zəif tələb artımı ilə birlikdə 2025-ci ilin ikinci yarısında və 2026-cı ildə global ehtiyatları artıracaq. ABŞ Energetika Nazirliyinin ekspertlərinin fikrincə, bu amillər neftin qiymətinə aşağı istiqamətli təzyiq göstərəcək.

Nazirliyə görə, WTI markalı xam neftin qiyməti 2025-ci ildə 70,62 dollar, 2026-cı ildə isə 62,46 dollar olacaq.

Nüfuzlu Morgan Stanley Bankının analitikləri cari ilin birinci rübündə Brent neftinin qiyməti ilə bağlı proqnozlarını bir barel üçün 2,5 dollar azaldaraq 75 dollara endiriblər. Analitiklərə görə, ABŞ prezidenti Donald Tramp administrasiyasının tarif siyasəti global tələbi zəiflədə və 2025-ci ilin ikinci yarısında onu təklifə daha çox uyğunlaşdırı bilər.

Hesabatda qeyd olunur ki, tariflərin tətbiqi və ticarət gərginliyinin artması neftə bağlı seqmentlərə ağırlı zərbə vura bilər. Tələb proqnozu ilə bağlı artan qeyri-müəyyənlik, çox güman ki, OPEC+u aprelin 1-də başlamağı planlaşdırdığı neft hasilatına məhdudiyyətlərin tədricən yumşaldılmasını təxirə salmağa məcbur edəcək.

Analitiklər Rusiyanın neft sənayesinə qarşı əlavə sanksiyaların tətbiqini və İranə qarşı ölkənin neft ixracını sıfıra endirmək üçün nəzərdə

tutulmuş maksimum təzyiq siyasətinin qaytarılmasını da qeyd edirlər.

ABŞ müdafiə naziri Pit Heqsetin Rusiyanı Ukraynaya qarşı müharibəni dayandırmaq üçün danışıqlar masasına oturmağa məcbur etməyin əsas yolunun Moskvanın döyüş maşınının maliyyədən məhrum edilməsi olduğunu elan edib. Onun sözlərinə görə, hazırda Donald Tramp enerji qiymətlərini aşağı salmaq üçün Rusiyaya qarşı sanksiyaları artırmaq, həmçinin ABŞ-da yənacaq hasilatını artırmaq istiqamətində işləyir, digər ölkələrə də buna təşviq edir.

Göründüyü kimi, global neft bazarı bir tərəfdən ABŞ sanksiyalarının İran və Rusiyanın timsalında bazara neft tədarükünü artıracağı, digər tərəfdən isə Trampın rüsum siyasətinin tələbi azaldacağına dair ziddiyyətli gözləntilərin təsirindədir. Bu şəraitdə qiymətlərin kəskin bahalaşması ilə kəskin ucuzlaşması ehtimalı təxminən bərabər qiymətləndirilir. Birinci hal ixrac gəlirlərinin mühüm hissəsi neftdən formalaşan Azərbaycan üçün əlverişli olsa da, ikinci hal ciddi gəlir itkisi demək ola bilər. Bu itki həm qiymət ucuzlaşması, həm də Azərbaycan neft hasilatı və ixracının azalması səbəbindən yaranı bilər.

Məlumdur ki, Azərbaycanda yataqların "qocalması"

prosesi gedir və bu, hasilat həcmələrinin ildən-ilə düşməsinə səbəb olur. Energetika Nazirliyinin məlumatına əsasən, 2025-ci ilin yanvar ayında ölkədə 2,3 milyon ton neft (kondensatla birlikdə) hasil edilib. Hasilatın 1,3 milyon tonu "Azəri-Çıraq-Günəşli"nin, 0,3 milyon tonu (kondensat) "Şahdəniz"in, 0,05 milyon tonu (kondensat) "Abşeron" yatağının payına düşüb. SOCAR üzrə neft (kondensatla birlikdə) hasilatı 0,6 milyon ton təşkil edib.

Ötən ay ərzində 2 milyon ton neft (kondensatla birlikdə) ixraca nəql olunub. Bunun 1,7 milyon tonu konsorsiumların, 0,25 milyon tonu SOCAR-ın, 0,05 milyon tonu isə "Abşeron" yatağının payına düşüb. Qeyd edək ki, 2025-ci ilin yanvar ayında gündəlik neft (kondensatla birlikdə) hasilatı 74,5 min ton (559 min barrel) olub. Bunun 61,7 min tonunu (454 min barrel) xam neft, 12,8 min tonunu (105 min barrel) kondensat təşkil edib. Azərbaycanın OPEC+ razılaşması çərçivəsində gündəlik neft (kondensatsız) hasilat limiti isə 551 min barel təşkil edir. Bu isə o deməkdir ki, yanvar ayında ölkə bu limitdən 97 min barel az olub.

Müqayisə üçün qeyd edək ki, 2024-cü ilin yanvar ayında ölkədə 2,5 milyon ton neft (kondensatla birlikdə) hasil edilmiş, bunun 1,4 milyon tonu "Azəri-Çıraq-Gü-

nəşli"nin, 0,4 milyon tonu (kondensat) "Şahdəniz"in, 50 min tonu (kondensat) "Abşeron" yatağının payına düşmüşdü. SOCAR üzrə neft (kondensatla birlikdə) hasilatı 0,7 milyon ton təşkil etmişdi. Bu isə o deməkdir ki, ölkə üzrə ümumi neft hasilatı illik ifadədə 200 min ton, o cümlədən AÇG üzrə 100 min ton, SOCAR üzrə isə 100 min ton azalıb.

Ötən ilin yanvarında neft ixracının 2,1 milyon ton neft (kondensatla birlikdə) təşkil etdiyini, bunun 1,8 milyon tonunun konsorsiumun, 0,3 milyon tonunun isə SOCAR-ın payına düşdüyünü nəzərə alsaq, ümumi ixracın illik ifadədə 100 min ton azaldığını, AÇG üzrə ixracın 100 min ton artdığını, SOCAR üzrə 0,05 min ton azaldığını görür.

Qeyd edək ki, Azərbaycanda neft hasilatı ən çox AÇG yatağında azalır. Yatağın işlənməsi layihəsinin operatoru olan BP şirkətinin açıqladığı məlumata görə, 2024-cü ildə yataqdan 16 milyon ton neft hasil edilib. Bu, 2023-cü ildəkindən (18 milyon ton) 2 milyon ton azdır. Ötən il yataqdakı yeni ACE platformasından hasilatın başlanması ilə azalma sürətinin zəifləyəcəyi gözlənilir. Ötən ilin sonuna platformadan gündəlik hasilat 26 min barel çatdırılıb, bu il onun ikiqat artırılması nəzərdə tutulur.

Neft hasilatı və ixrac həcmələrinin azalması, qiymətlərin düşməsi Azərbaycanın əldə etdiyi gəlirlərin də azalmasını şərtləndirir. Dövlət Neft Fondunun məlumatına əsasən AÇG yatağından 2024-cü il ərzində 6 milyard 158,5 milyon ABŞ dolları məbləğində gəlir əldə olunub ki, bu da bir il əvvəlki dövrə olan 6 milyard 899,2 milyon dollar ilə müqayisədə 740,7 milyon dollar, yəni təxminən 10,7 faiz azalma deməkdir.

Neft gəlirlərinin daxil olduğu ikinci mənbə - dövlət büdcəsində də azalma var. Belə ki, Maliyyə Nazirliyinin açıqladığı məlumata görə, 2024-cü ildə büdcəyə neft-qaz sektorundan 4 milyard 780,5 milyon manat vergi gəlirləri daxil olub. Bu isə o deməkdir ki, ötən il dövlət büdcəsinə neft-qaz sektorundan vergi daxilolmalarında illik ifadədə 1 milyard 638,3 milyon manat və ya 25,5 faiz azalma qeydə alınıb. Xatırladaq ki, 2023-cü ildə neft-qaz sektorundan daxil olan vergi gəlirlərinin həcmi 6 milyard 418,8 milyon manat təşkil etmişdi.

ÜSAVAT

Son səhifə

N 28 (8638) 14 fevral 2025

Həkim səhvinə görə qolları və ayaqlarından oldu

ABS-da həkim səhvi nəticəsində bir kişinin qolları və ayaqları amputasiya edilib. Çad Qerlə böyrək daşlarını çıxarmaq üçün əməliyyat olunub və qolu və ayaqları olmadan xəstəxanadan buraxılıb. Əməliyyatın uğurlu keçdiyi iddia edilir, lakin sonradan məlum olub ki, kişi infeksiyaya yoluxub - xəstənin təzyiqi qalxıb, orqanları sıradan çıxmağa başlayıb. Qerloya təyin olunan güclü antibiotiklərdən onun həm qolları, həm də ayaqları qaralıb. Nəticədə o, amputasiya olunub. Xəstə xidmətin düzgün göstərilməsinə görə tibb müəssisəsini məhkəməyə verib.

Yaş salfetlər qadağan olunacaq

Niderland hakimiyyəti yaş salfetləri qadağan etməyi planlaşdırır. Niderland hökuməti tərkibində plastik olan yaş salfetlərə ümumi Avropa qadağası qoyulmasını təklif edib. Buna səbəb kimi ciddi ekoloji fəsadlar və kanalizasiya sistemlərinin tıxanması göstərilir.

Təmizlik və ya uşaq baxımı üçün geniş istifadə edilən bu gigiyena məhsulları şüdə parçalanmır və tez-tez kanalizasiya sistemlərində tıxanmalara səbəb olur. Bildirilir ki, hər il bu cür tıxanmaların aradan qaldırılmasına 55 milyon avroya qədər vəsait xərclənir.

Təklif olunan qadağanın nə vaxt tətbiq oluna biləcəyi açıqlanmayıb, lakin Avropa Birliyi səviyyəsində əlaqələndirilmiş fəaliyyətin vacibliyi vurğulanıb. Bu da onu deməyə əsas verir ki, qadağa əvvəlcə Niderlandda qüvvəyə minsə də, sonradan bütün AB ölkələrində tətbiq oluna bilər.

Kubada timsahlar sərxoş kişini parçaladılar

Kubada yırtıcı heyvanların olduğu volyere (heyvan saxlamaq üçün qəfəs, evcik və heyvanların gəzişməsi üçün topla hasarlanmış meydança) hoppanan kişini timsahlar parçalayıblar. İnsident Matansas əyalətindəki Boka-de-Quama turizm mərkəzində yerləşən timsah fermasında baş verib. Bildirilib ki, Pablo adlı kişi hadisə əsnasında sərxoş olub. O, alt paltarına qədər soyunaraq volyere tullanıb, orada timsahların hücumuna məruz qalıb.

Fermanın açıldığı 1959-cu öz iradəsi ilə adlandığını və ya ildən bəri belə bir hadisənin təsadüfən sürüşdüyünü əminbaş vermədiyi deyilir. Pablo-liklə deyə bilməyəcəklərini qohumları onun volyere vurğulayıblar.

Dünyanın ən yaşlı canlı orqanizmi aşkar edilib

ABŞ alimləri dünyanın ən qədim canlı orqanizmini tapıblar. Bildirilir ki, bu "Pando" kimi tanınan qovaqların (Populus tremuloides) koloniyasıdır və ABŞ-ın Yuta ştatında təxminən 43 hektar ərazidə yerləşir. "Orqanizm tək kök sistemi ilə bağlanmış genetik cəhətdən eyni ağaclardan ibarət bir klondur", - deyər məlumatda vurğulanıb.

Alimlərin fikrincə, heyrətamiz bağın ilk fidanı təxminən 80 min il əvvəl böyüyüb. Ekoloqlar hesab edirlər ki, "Pando"-nun mövcudluğuna təcrid olunmuş ağacları məhv edən yanğınlar çox kömək edib; klonun kökləri yerdəki fəlakətlərdən salamat çıxıb və sonradan yeni gövdələrə həyat verib.

Trampın qərarı "Coca-Cola"-nı çətin vəziyyətə salıb: çıxış yolu axtarılır

ABŞ-ın "Coca-Cola" içki istehsalçısı Birləşmiş Ştatların Prezidenti Donald Trampın tətbiq etdiyi tariflər ucbatından alüminiumun bahalaşması halında içkinin plastik şüşələrdə buraxılmasının artırılması ehtimalının olduğunu bildirib. Bunu şirkətin baş direktoru Ceyms Kuinsi deyib. Onun sözlərinə görə, şirkət bankalar üçün alüminiumu Kanadadan idxal edir və buna görə də qiymət artımı problemini həll etməkdən ötrü yollar axtarmağa məcbur olacaq: "Əgər alüminium bankalar bahalaşarsa, plastik şüşələrə daha çox diqqət yetirə bilərik".

Xatırladaq ki, D.Tramp bazar ertəsi xaricdən ölkəyə polad və alüminiumun idxalına 25 faiz həcmində gömrük rüsumu tətbiq etməyi tapşırıb.

Linza taxanların nəzərinə: kor ola bilərsiniz

Bir çox insan çimərək, hətta yatarkən də linza taxır. Mütəxəssislər bu vəziyyətin gələcəkdə ciddi göz xəstəliklərinə səbəb ola biləcəyi barədə xəbərdarlıq ediblər. Linzalar düş zamanı və ya üzərkən gözü giro bilər. Kontakt linzaların taxılması ciddi göz infeksiyalarına səbəb olur. Londonda yaşayan 30 yaşlı Nina Vanq da 2019-cu ildə Balido tətildə olarkən bu cür bədbəxt hadisənin qurbanı olub. O, gözələrində yayılan infeksiya səbəbilə görmə qabiliyyətini itirib. Lakin daha sonra lazer göz əməliyyatı keçirərək görmə qabiliyyətinin 90 faizini bərpa edib.

Kliviend Klinikasının məlumatına görə, hər il təxminən 1500 amerikalıya bu xəstəliyin diaqnozu qoyulur.

Bunları bilirsinizmi?

- * Hər gecə yatmamışdan qabaq üzünüzü yuyun, dişlərinizi fırçalayın, işıqları söndürün.
- * Əgər evdəsinizsə, yuxunuz qəfildən gəlsə, mütləq həmin an bütün işlərinizi buraxıb yatın. Əks halda, gecəni narahatlıqla və gec yata bilərsiniz. Bu da sizin üçün yaxşı olmaz.
- * Yeni yuyulmuş yastıq üzü və yataq dəslərindən istifadə edin. Belə olan halda, gecə rahat döna və sakit yata bilərsiniz. Bundan başqa, yatmadan öncə otağınıza bir az ətir vurun.
- * Saatı olduğunuz otaqda saxlamayın. Saatın səsi sizi narahat etməmək üçün və gecə yarı yuxudan oyanmış olduğunuz halda görüb əsəbləşməməyiniz üçün onu gözünüzdən kənar bir yere qoyun.
- * Yastığınızı qabartılmış vəziyyətə salın. Bu rahat yuxuya getməyə kömək edir.
- * Düzgün yastıq seçin. Yastıq yumşaq olmalıdır, ancaq çox yüksək olmali, boynunuzu dəstəkləməli şəkildə dayanmalıdır.
- * Pəncərələrinizə qalın pərdə taxın. Hətta çöldəki işıqların yanması belə sizin yatmağınızda mane ola bilər.
- * Yataq otağınıza təmiz saxlayın və rahatlayıcı rənglərdən istifadə edin. Otaqda elə rənglər olmalıdır ki, insanı yuxuya tez apara bilsin.
- * Yatmadan öncə bir ovuc çərəz, ya da meyvə yeyin. Bunlar yuxunuzun tez gəlməyinə yaxşı təsir bağışlayacaq. Ondan əlavə, bir stəkan ilıq süd də içə bilərsiniz.
- * Yataqda olarkən gündəliyinizə 10 dəqiqə vaxt ayırın. Gün ərzində yaşadığınız hadisələr, hiss etdiyiniz duyğuları yazın ora, beləcə də yuxuya rahat getmiş olarsınız.
- * Suyu daha çox səhər, daha az axşam için.
- * Yüklənən mobil telefondan uzaq durun.
- * Ən yaxşı yuxu vaxtı - axşam saat 10-dan səhər 6-ya kimidir.
- * Dərman içəndən sonra bir müddət uzanmayın.
- * Telefonun enerjisi 1 və ya 2 xətt qalıbsa, ondan istifadə etməyin. Çünki bu zaman telefonla danışıqda rədiasiya 1000 dəfə artıq təsir göstərir.

Marsdan effektiv kadrlar: rəngarəng buludların görüntüsü əldə olundu

Qırmızı planetin səmasında buludların effektiv görüntüləri əldə olunub. Kadrlar "Curiosity" marsoxodu tərəfindən qeydə alınaraq Yərə göndərilib. "Mastcam"-ın əsas kamerası ilə çəkilən foto "Geophysical Research Letters" (GRL) jurnalında dərc olunub.

Kadrlarda nadir bir fenomen - gün batımında günəş işığının səpilməsi ilə qırmızı və yaşıl rəngə boyanmış parlayan buludlar əks olunub. Bu buludlar buzdan ibarətdir, daha yüksək və soyuq hündürlüklərdə isə karbon qazından təşkil olunub. Buludlara gözəl göy qurşağı parıltısını karbon dioksid verir. Belə buludlar 60-80 kilometr hündürlükdə əmələ gəlir. Orada temperatur daha aşağı olduğundan, hündürlük 50 kilometrə düşəndə buxarlanmır.

Belə buludları müşahidə etmək alimlərə Mars atmosferində baş verən prosesləri anlamağa kömək edir. Ancaq belə buludların niyə yalnız bəzi bölgələrdə görünməsi sirr olaraq qalır.

Qeyd edilir ki, "Curiosity" Marsın kəşfiyyatını davam etdirir. O, bu yaxınlarda "Gediz Uollis" kanalının kəşfiyyatını tamamlayacaq. Növbəti hədəf qrunt sularının yaratdığı nəhəng hörümçək toruna bənzəyən qeyri-adi geoloji strukturlara malik ərazidir.

Səhifəni hazırladı: SELCAN

Baş redaktor:
Nazim SABİROĞLU

e-mail adres: venimusavat@mail.ru

"Yeni Musavat"ın kompüter mərkəzində yığılıb, səhifələnilib, "Son dakika" MMC-nin mətbəəsində çap edilib. Əlyazmalar geri qaytarılmır. Müəlliflərlə redaksiyanın mövqeyi uyğun gəlməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri,
R.Rüstəmov küçəsi
2528-ci məhəllə ev 44/d
Tel: 520 01 23 (24, 25, 26, 27, 28)

Lisenzia N: B 114
SAYI: 1.500